

Stichting
Will Niemeijer
Pensioenfonds

Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds
Paterswoldseweg 43
Postbus 41, 9700 AA Groningen

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel onder nummer 41009543

Verslag over het boekjaar
1-1-2017 t/m 31-12-2017

Inhoud

	Pagina
Voorwoord	5
Verslag van het bestuur	
Meerjarenoverzicht	7
Het pensioenfonds	9
Financiële positie	11
Pensioenregeling	12
Communicatie	16
Beleggingen	17
Actuariële analyse resultaat	20
Uitvoeringskosten	23
Bestuur en organisatie	25
Uitbestedingsbeleid	31
Risicomanagement	33
Organisatie pensioenfonds	39
Verantwoordingsorgaan	
Oordeel verantwoordingsorgaan en overzicht 2017	43
Reactie van het bestuur	44
Visitatiecommissie	
Bevindingen Visitatiecommissie	45
Reactie van het bestuur	47
Jaarrekening	
Balans per 31 december	50
Staat van baten en lasten	52
Kasstroomoverzicht	54
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	55
Gebeurtenissen na balansdatum	60
Resultaatbestemming	60
Toelichting op de balans per 31 december	61
Toelichting op de staat van baten en lasten	67
Risicoparagraaf	72

Pagina

Overige gegevens

Actuariële verklaring	81
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	83

Voorwoord

Voor u ligt het verslag over het boekjaar 2017 (hierna: het verslagjaar) van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds. De Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds (verder in dit verslag aangeduid met 'SNP', 'pensioenfonds' of 'fonds') is een ondernemingspensioenfonds in de zin van de Pensioenwet, statutair gevestigd te Groningen. Het pensioenfonds voert de pensioenovereenkomsten uit die de werknemers in dienst van Koninklijke Theodorus Niemeijer B.V. met hun werkgever vóór 1 januari 2010 zijn aangegaan.

In het verslag van het bestuur leest u over de belangrijkste kenmerken van SNP en de ontwikkelingen die zich in 2017 hebben voorgedaan.

Dit verslag wordt uitgebracht in overeenstemming met de statuten van het fonds.

Wilt u meer weten over SNP? Kijkt u dan op de website van het pensioenfonds: www.pfniemeijer.nl.

Verslag van het bestuur

Meerjarenoverzicht

	2017	2016	2015	2014	2013
Aantallen					
Actieve deelnemers (inclusief arbeidsongeschikten)	199 ¹⁾	245	261	294	299
Gewezen deelnemers	401	391	409	437	452
Pensioengerechtigden	715	714	702	663	659
Totaal	1.315	1.350	1.372	1.394	1.410
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Toeslagen					
Indexatie actieven	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Indexatie inactieven	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen ²⁾	238.446	233.998	216.294	219.713	186.123
Beleggingsopbrengsten	7.001	23.261	1.084	38.037	4.181
Beleggingsrendement totale portefeuille ³⁾	3,2%	10,9%	0,7%	20,7%	2,5%
Benchmarkrendement ³⁾	2,4%	9,8%	0,5%	20,6%	1,2%
Gemiddeld rendement afgelopen 5 jaar	7,6%	9,8%	9,5%	11,7%	9,0%
Gemiddeld rendement afgelopen 10 jaar	8,9%	9,7%	9,5%	7,9%	6,6%
Reserves					
Algemene reserve	25.389	16.698	9.716	17.189	16.104
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	212.925	219.983	208.516	205.134	171.147
Overige technische voorzieningen	0	0	0	0	1.265
Totaal technische voorzieningen	212.925	219.983	208.516	205.134	172.412

1) Inclusief 18 arbeidsongeschikte deelnemers.

2) Voor meer informatie wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

3) Inclusief valuta-afdekking.

	2017	2016	2015	2014	2013
Gemiddelde duration	15,9	16,2	15,9	15,5	14,1
Afgeleide rente o.b.v. rentetermijnstructuur (RTS) ¹⁾	1,43%	1,26%	1,62%	1,80%	2,67%
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	2.757	2.730	2.887	3.425	5.454
Pensioenuitkeringen	7.497	7.169	7.228	6.659	6.529
Vermogenssituatie en solvabiliteit ²⁾					
Pensioenvermogen	238.314	236.681	218.232	222.323	188.516
Pensioenverplichtingen	212.925	219.983	208.516	205.134	172.412
Aanwezige dekkingsgraad ²⁾	111,9%	107,6%	104,7%	108,4%	109,3%
Vereiste dekkingsgraad ³⁾	113,7%	114,0%	114,0%	110,7%	111,2%
Beleidsdekkingsgraad ⁴⁾	110,4%	104,4%	106,2%		

1) De afgeleide rente is de vaste rekenrente die resulteert in exact dezelfde technische voorziening ultimo boekjaar als de marktwaardevoorziening op basis van de DNB-rentetermijnstructuur.

2) De berekening is opgenomen op pagina 62. Het betreft hier niet de reële, maar de nominale dekkingsgraad.

3) Er is in 2017, 2016 en 2015 getoetst o.b.v. de strategische beleggingsmix, in de voorgaande jaren was de feitelijke beleggingsmix bepalend.

4) Onder het nieuwe FTK is de maandelijkse dekkingsgraad niet meer maatgevend voor beleidsbeslissingen, maar geldt hiervoor de beleidsdekkingsgraad, de twaalfmaands gemiddelde dekkingsgraad.

Het pensioenfonds

Statutaire doelstelling

SNP stelt zich ten doel om, conform de pensioenreglementen en statuten, de pensioenregelingen uit te voeren voor de werknemers van Koninklijke Theodorus Niemeijer B.V. (verder te noemen: 'de werkgever') die vóór 1 januari 2010 in dienst zijn getreden en het op grond van de pensioenregelingen verrichten van pensioen- en andere uitkeringen aan aanspraak- en pensioengerechtigden.

Met ingang van 1 januari 2010 is het fonds gesloten en worden geen nieuwe deelnemers meer aangemeld. De pensioenaanspraken worden gefinancierd met bijdragen van werkgever en werknemers. De pensioenregeling voorziet voor alle deelnemers in een ouderdomspensioen, een partnerpensioen en wezenpensioen. Meer informatie hierover staat verderop in dit verslag.

Het bestuur heeft de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, zoals bedoeld in artikel 102a van de Pensioenwet vastgesteld en vastgelegd in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN).

Missie, visie en strategie

Missie

SNP wil een betrouwbare uitvoerder zijn van de pensioenovereenkomsten die de werkgever met de (gewezen) werknemers heeft afgesloten. Het pensioen- en vermogensbeheer van het fonds moet daarbij (kosten)efficiënt, risicobewust en transparant worden uitgevoerd. Hierbij dienen de belangen van alle belanghebbenden op evenwichtige wijze te worden behartigd. De ambitie van SNP is om de koopkracht voor de deelnemers zo goed mogelijk te handhaven.

Visie

Binnen de pensioensector neemt de regelgeving en kostendruk verder toe. SNP streeft naar een goede pensioenvoorziening om de koopkracht van de deelnemers zowel nu als in de toekomst zo goed mogelijk te handhaven. Voor SNP als gesloten fonds is het voor een (kosten)efficiënte uitvoering op lange termijn noodzakelijk om te blijven kijken naar de mogelijkheden om een toekomstbestendige uitvoering van de pensioenovereenkomsten te waarborgen.

Strategie

Om de missie van het fonds te kunnen realiseren, heeft SNP de komende jaren de volgende speerpunten:

1. Een (kosten)efficiënte en correcte uitvoering van de pensioenregeling blijven waarborgen, waarbij het bestuur de controle heeft over de uitbestede (administratieve) werkzaamheden. In dit kader heeft het bestuur met de administrateur contractuele afspraken gemaakt over de uitvoering van de pensioenregeling en de kosten daarvan.
2. Het blijven voeren van een solide vermogensbeheer om de financiële positie van SNP te verbeteren en toe te groeien naar een situatie waarin weer kan worden voldaan aan de ambitie van het fonds (behoud van koopkracht voor de belanghebbenden). De basis voor het vermogensbeheer is een zorgvuldig vastgesteld beleggingsbeleid dat wordt bepaald aan de hand van een periodiek uitgevoerde ALM-studie. Het beleggingsbeleid wordt vervolgens nader uitgewerkt in een jaarlijks beleggingsplan; hierbij wordt de lange termijn doelstelling niet uit het oog verloren. Op basis van vermogensbeheerrapportages wordt de uitvoering van het beleggingsbeleid gemonitord.
3. Een goede en transparante informatievoorziening richting belanghebbenden door tijdig, duidelijk, evenwichtig en correct te communiceren. In 2017 heeft het bestuur een nieuw communicatiebeleidsplan voor de duur van drie jaren vastgesteld. Een belangrijke rol is weggelegd voor digitale communicatie (zoals website en e-mailservice).
4. Een adequaat risicobeheersingsbeleid uitvoeren voor een goede, efficiënte en structurele beheersing van de risico's die het fonds loopt.
5. Aandacht blijven houden voor goed pensioenfondsbestuur. De Code Pensioenfonds is hierbij een leidraad voor SNP.

6. Het bestuur blijft de komende jaren aandacht houden voor het toekomstperspectief en de toekomstmogelijkheden voor SNP en de uitvoering van de pensioenregeling. Eenmaal in de drie jaar voert het fonds een uitgebreide toekomstanalyse uit. Daarnaast vindt er jaarlijks een verkorte analyse plaats van indicatoren die relevant kunnen zijn voor de toekomst van het fonds.

Jaarplan 2018

In het kader van de hiervoor genoemde speerpunten zal SNP in 2018 de volgende acties ondernemen:

1. Op kwartaalbasis de uitvoering van de administratie monitoren middels analyse van de administratieve kwartaalrapportage. Daarnaast worden de ISAE3402- en ISAE3000-rapportages van de administrateur over 2017 geanalyseerd. In het najaar zal een formeel evaluatiegesprek met de administrateur worden gevoerd. De kosten (voortgang ten opzichte van begroting) worden op kwartaalbasis gemonitord aan de hand van een kostenrapportage.
2. De prestaties van de vermogensbeheerder worden op kwartaalbasis gemonitord op basis van de door NNIP te leveren rapportages. Tevens zal het bestuur de ISAE3402-rapportage van deze partij analyseren.
3. Het bestuur zal in 2018 een ALM-studie uitvoeren. De voorbereiding en uitvoering van de studie en de implementatie van de resultaten in een herziene versie van het beleggingsplan is een speerpunt voor 2018. Bij de herziening van het beleggingsplan (ingaaand per 1-1-2019) zal tevens een nadere uitwerking van het beleid op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) worden betrokken.
4. Einde 2018 wordt het communicatiebeleid, waaronder de inzet van digitale communicatiemiddelen, geëvalueerd.
5. In de eerste helft van 2018 zal het bestuur, onder begeleiding van een deskundige, de verdieping en herijking van het risicomanagementbeleid afronden. Vervolgens zal worden bezien hoe dit kan worden geïntegreerd met het IDB (beleidsplan) van SNP. Een belangrijk speerpunt op het gebied van risicomanagement is de implementatie van de Europese IORPII-richtlijn die per 2019 in werking treedt.
6. In de eerste helft van 2018 zal het bestuur bijzondere aandacht hebben voor de implementatie van de AVG (inwerkingtreding 25 mei 2018) en het opzetten van een eigen IT-beleid.
7. In februari 2018 inventariseert het bestuur in hoeverre het fonds aan de normen van de Code Pensioenfondsen voldoet. Daarnaast voert het bestuur jaarlijks een bestuurlijke zelfevaluatie uit.
8. De volgende uitgebreide kwetsbaarheids-/toekomstanalyse zal medio 2018 plaatsvinden.

Evaluatie strategische speerpunten voor 2017

Het bestuur van SNP heeft in 2017 de volgende activiteiten ondernomen om de in het bestuursverslag over boekjaar 2016 genoemde speerpunten te realiseren:

1. Er is ruime aandacht besteed aan het functioneren van de administrateur (AZL). Niet alleen wordt het functioneren ieder kwartaal op basis van de administratieve rapportage met AZL besproken, ook is er een formeel evaluatiegesprek geweest en heeft het bestuur de ISAE-rapportages over 2016 van AZL beoordeeld door deel te nemen aan een speciale themasessie van AZL.
2. Ook de fiduciair vermogensbeheerder (NNIP) is geëvalueerd op basis van kwartaalrapportages en een formeel evaluatiegesprek.
3. Het bestuur heeft in 2017 een beleggingsplan voor 2018 geformuleerd en is met de voorbereidingen gestart voor de in 2018 uit te voeren ALM-studie.
4. In 2017 is door het bestuur een werkgroep communicatie ingesteld die het communicatiebeleid voor de komende jaren heeft voorbereid. Dit heeft onder meer geleid tot de introductie van een nieuw communicatiemiddel, namelijk de maandelijkse e-mailservice.
5. Het bestuur heeft onder begeleiding van een externe deskundige een verdiepingsslag gemaakt in het risicomanagement. De formele vastlegging daarvan zal in 2018 worden afgerond.
6. In oktober 2017 heeft het bestuur een zelfevaluatie uitgevoerd onder leiding van een externe professionele partij.
7. In september 2017 heeft het bestuur de jaarlijkse inventarisatie en beoordeling van kwetsbaarheidscriteria uitgevoerd. Dit gaf geen aanleiding tot het naar voren halen van de voor medio 2018 geplande driejaarlijkse uitgebreide kwetsbaarheids-/toekomstanalyse.

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's (x 1.000), zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Financiële positie

(Beleids)dekkingsgraad

Sinds de invoering van het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen. Alle beleidsmaatregelen moeten gebaseerd zijn op deze beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad van SNP bedroeg einde 2017 110,4% (einde 2016 was dit 104,4%).

Het verloop van de feitelijke dekkingsgraad in het verslagjaar zag er als volgt uit:

	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Feitelijke dekkings- graad 2017
Begin 2017	236.681	219.983	107,6%
Beleggingsopbrengsten	7.001	-3.004	4,7%
Premie	2.145	2.876	-0,4%
Waardeoverdrachten	-92	-134	0,0%
Kosten	-231	-231	0,0%
Uitkeringen	-7.497	-7.365	0,2%
Kanssystemen	200	800	-0,3%
Toeslagverlening	0	0	0,0%
Overige mutaties technische voorzieningen	0	0	0,0%
Andere oorzaken	107	0	0,1%
Einde 2017	238.314	212.925	111,9%

Reële dekkingsgraad

Daarnaast is de reële dekkingsgraad een belangrijke graadmeter voor de financiële positie van het pensioenfonds. De reële dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de beleidsdekkingsgraad waarbij volledige prijsindexatie is toegestaan. In de berekening van de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting..

Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het fonds voldoende vermogen heeft om aan de pensioenverplichtingen te voldoen én om de pensioenen volledig te verhogen met de verwachte stijging van de prijzen.

Einde 2017 bedroeg de reële dekkingsgraad 90,0% (einde 2016 was dit 86,0%). Einde 2017 bedroeg de dekkingsgraad 111,9% (einde 2016: 107,6%).

Vereist eigen vermogen en herstelplan

De vereiste dekkingsgraad bedroeg per 31 december 2017 113,7%. Omdat de beleidsdekkingsgraad van SNP lager is dan de vereiste dekkingsgraad, is er sprake van een reservetekort. SNP heeft een herstelplan waarin is vastgelegd welke maatregelen worden ingezet om binnen tien jaar het vereist eigen vermogen te behalen.

Uit het in het eerste kwartaal van 2017 bij DNB ingediende herstelplan blijkt dat SNP met het geldende beleid tijdig zal herstellen uit het reservetekort. Volgens de berekeningen van het herstelplan is de dekkingsgraad einde 2018 namelijk hoger dan de vereiste dekkingsgraad. Op basis van het herstelplan zal SNP de pensioenen niet hoeven te korten (verlagen) om tijdig te herstellen. Mocht SNP in de toekomst toch in een dergelijke situatie terecht komen, dan is met de werkgever afgesproken dat hij extra gelden zal storten om een korting te voorkomen (bijstortverplichting).

De dekkingsgraad heeft zich in 2017 beter ontwikkeld dan op basis van het in 2017 opgestelde herstelplan werd verwacht.

Het herstelplan is door DNB goedgekeurd en kunt u vinden op de website van SNP (www.pfniemeijer.nl).

In het eerste kwartaal van 2018 heeft de jaarlijkse actualisering van het herstelplan plaatsgevonden. Ook volgens het geactualiseerde herstelplan verwacht SNP tijdig uit het reservetekort te herstellen.

Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets toetst de financiële opzet van het fonds en toetst of het verwachte pensioenresultaat voldoet aan de door het fonds zelf gestelde normen onder meerdere scenario's. Het pensioenfonds zelf definieert hoe ver het pensioenresultaat mag wegzakken. Blijkt uit de haalbaarheidstoets dat het verwachte pensioenresultaat niet voldoet aan deze norm, dan moet dit gecommuniceerd worden aan de achterban én sociale partners en leidt dit er mogelijk toe dat het pensioencontract herzien wordt.

De belangrijkste uitkomsten van de haalbaarheidstoets worden in de risicoparagraaf van dit bestuursverslag toegelicht bij de lange termijn risicohouding.

Pensioenregeling

De pensioenregeling van SNP zag er op 31 december 2017 op hoofdlijnen als volgt uit:

Pensioenreglement-II: Regeling voor deelnemers geboren vanaf 1 januari 1950

Pensioensysteem	Geïndexeerd middenloos
Pensioenrichtleeftijd	67 jaar
Opbouw% ouderdomspensioen	1,875%
Hoogte partnerpensioen	70% van het ouderdomspensioen
Partnerpensioen	Opbouwbasis
Hoogte wezenpensioen	14% van het ouderdomspensioen
Wezenpensioen	Opbouwbasis
Maximum salaris	€ 103.317
Franchise	€ 13.123
Maximum pensioengrondslag	€ 90.194
Pensioenpremie	24,1% van pensioengrondslag

Met ingang van 1 januari 2010 is het fonds gesloten en worden geen nieuwe deelnemers meer aangemeld.

Naast bovenstaande regeling voert het fonds een regeling uit voor deelnemers geboren vóór 1 januari 1950 en de (pre) pensioenregelingen die tot 1 januari 2004 golden en daarnaast de pensioenregelingen 1985 en 1986. In deze regelingen komen geen actieve deelnemers meer voor, met uitzondering van enkele arbeidsongeschikte deelnemers die recht hebben op premievrije doorbouw van pensioen. Er vindt alleen actieve pensioenopbouw door werknemers plaats in het hiervoor genoemde Pensioenreglement-II.

Voor de actuele pensioenreglementen wordt verwezen naar de website van het fonds: www.pfniemeijer.nl.

Premiebeleid

Kostendekkende, gedempte en ontvangen premie

Artikel 128 van de Pensioenwet schrijft voor dat de pensioenpremie die het fonds ontvangt minstens gelijk moet zijn aan de kostendekkende premie zoals berekend conform de ABTN. Er kan alleen sprake zijn van een lagere premie wanneer aan de voorwaarden ten aanzien van de hoogte van beleidsdekkingsgraad, indexatie en ongedaan making van eventuele kortingen is voldaan.

De feitelijke premie is gebaseerd op de gedempte kostendekkende premie. De gedempte kostendekkende premie is gebaseerd op het gemiddelde van de rentetermijnstructuren over een periode van 120 maanden. De gedempte kostendekkende premie is minder volatiel dan de zuivere kostendekkende premie. Over de lange termijn bezien zal de gedempte premie ongeveer gelijk zijn aan de zuivere kostendekkende premie. Wanneer de actuele rente lager is dan de gemiddelde rente zal de gedempte kostendekkende premie lager zijn dan de zuivere kostendekkende premie. Wanneer de actuele rente hoger is dan de gemiddelde rente zal de gedempte kostendekkende premie hoger zijn dan de zuivere kostendekkende premie.

De premie per 1 januari 2017 is vastgesteld op 24,1% van de salarissom. De werkgeversbijdrage bedraagt 24,1% van de salarissom verminderd met de deelnemersbijdragen.

Deelnemers betalen 3,85% van de pensioengrondslag + 2,4% van het vaste jaarsalaris indien dit hoger is dan € 20.000,-.

De pensioengrondslag is bepaald op 12 maal het maandsalaris, vermeerderd met 8% vakantietoeslag, 8,33% eindejaarsuitkering, de persoonlijke toeslag en eventuele ploegen- of afwijkende dienstentoeslag en verminderd met de van toepassing zijnde franchise.

SNP stelt de door de werkgever aan het fonds af te dragen pensioenpremie op jaarbasis vast, op basis van hetgeen is beschreven in de ABTN. Vaststelling van de pensioenpremie over enig kalenderjaar vindt vóór 31 december voorafgaand aan dat kalenderjaar plaats. De premiestelling is gebaseerd op een raming, en kan naderhand blijken onvoldoende te zijn. Met het oog hierop heeft het bestuur met de werkgever afgesproken dat een eventueel tekort door de werkgever bijgestort zal worden als de premie, achteraf bij de toetsing van de gedempte kostendekkende premie, niet afdoende blijkt.

Indien het pensioenfonds op enig moment de opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten moet verlagen, is de werkgever gehouden op dat moment een bijstorting te doen, zodanig dat de beleidsdekkingsgraad van het fonds hoog genoeg wordt om een korting te voorkomen. Indien en zolang de beleidsdekkingsgraad van SNP hoger is dan de vereiste dekkingsgraad, kan een korting op de pensioenpremie worden verleend door SNP. De premie-afspraken zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst. Deze overeenkomst is te raadplegen via de website van SNP: www.pfniemeijer.nl.

Overzicht van de opbouw van de feitelijke premie, de kostendekkende premie en de gedempte kostendekkende premie van SNP in 2017:

	2017	2016
Feitelijke premie	2.714	2.711
Kostendekkende premie	3.892	3.826
Gedempte kostendekkende premie	2.714	2.711
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	3.203	3.171
– Opslag in stand houden vereist vermogen	448	444
– Opslag voor uitvoeringskosten	241	211
	3.892	3.826
De gedempte kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	2.169	2.193
– Opslag in stand houden vereist vermogen	304	307
– Opslag voor uitvoeringskosten	241	211
	2.714	2.711

De samenstelling van de feitelijk betaalde premie is gelijk aan de gedempte kostendekkende premie.

Toeslagbeleid en toeslagverlening

Het bestuur beslist elk jaar of en in hoeverre de pensioenen en de aanspraken kunnen worden verhoogd. De voorwaardelijke verhoging (toeslagverlening) wordt betaald uit beleggingsrendement. Er wordt geen geld voor toeslagverlening gereserveerd en er is geen recht op toeslagverlening door het voorwaardelijke karakter ervan. Het is daarom niet zeker of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden.

SNP heeft de ambitie om de pensioenaanspraken en -rechten van actieve en gewezen deelnemers en pensioengerechtigden elk jaar te verhogen. Voor de actieve deelnemers geldt als maatstaf voor deze verhoging de structurele loonsverhoging zoals overeengekomen in de Collectieve Arbeidsovereenkomst van de werkgever. Voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden geldt als maatstaf de prijsontwikkeling (Consumenten Prijsindexcijfer zoals gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek), voor zover deze niet hoger is dan de hiervoor genoemde loonontwikkeling. De toeslagverlening zal in enig jaar maximaal 5% bedragen.

Het bestuur heeft conform het toeslagbeleid zoals vastgelegd in de ABTN en de regels van toekomstbestendige toeslagverlening besloten om de pensioenen van de (gewezen) deelnemers en pensioen- en overige aanspraakgerechtigden per 1 januari 2017 niet te verhogen.

De maximaal toe te kennen toeslag is gebonden aan de regels van toekomstbestendig indexeren. Hiervoor is de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds bepalend. Het fonds heeft als aanvullend beleid dat toeslagen pas kunnen worden verleend als de

beleidsdekkingsgraad hoger is dan de vereiste dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2017 bedroeg 110,4%. Op grond van deze beleidsdekkingsgraad mag het pensioenfonds geen toeslag verlenen waardoor de opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenrechten ook per 1 januari 2018 niet zijn verhoogd.

Het pensioenfonds verwacht de pensioenen in de komende jaren gedeeltelijk te kunnen verhogen. Per jaar wordt beoordeeld of een verhoging mogelijk is en hoeveel het pensioen kan worden verhoogd. Het fonds verwacht daarnaast in de komende jaren geen verlaging van de pensioenen. De werkgever heeft toegezegd bij te springen als het fonds er financieel slecht voor staat om zo een verlaging van de pensioenen te voorkomen.

SNP registreert de cumulatieve achterstand in toeslagverlening voor de laatste tien jaren:

Voor actieve deelnemers:

	Loon- ontwikkeling	Toeslag op basis van loon- ontwikkeling	Toegekende toeslag	Cumulatieve achterstand (1-1-2017)	Cumulatieve achterstand (1-1-2018)
Toeslag 1-1-2008		1,51%	1,51%	0,00%	Vervallen
1-1-2008	0,75%				
1-4-2008	3,50%				
Toeslag 1-1-2009		4,28%	0,00%	4,28%	4,28%
1-1-2009	0,00%				
1-4-2009	1,50%				
Toeslag 1-1-2010		1,50%	0,00%	5,84%	5,84%
1-1-2010	1,00%				
1-7-2010	1,00%				
Toeslag 1-1-2011		2,01%	0,00%	7,97%	7,97%
1-1-2011	1,00%				
1-4-2011	2,50%				
Toeslag 1-1-2012		3,53%	0,00%	11,77%	11,77%
1-4-2012	2,00%				
Toeslag 1-1-2013		2,00%	0,00%	14,01%	14,01%
1-4-2013	2,50%				
Toeslag 1-1-2014		2,50%	0,00%	16,86%	16,86%
1-4-2014	2,50%				
Toeslag 1-1-2015		2,50%	0,00%	19,78%	19,78%
1-4-2015	0,00%				
Toeslag 1-1-2016		0,00%	0,00%	19,78%	19,78%
1-4-2016	0,00%				
Toeslag 1-1-2017		0,00%	0,00%	19,78%	19,78%
1-4-2017	0,00%				
Toeslag 1-1-2018		0,00%	0,00%	19,78%	19,78%

Voor inactieve deelnemers:

	Loon- ontwikkeling/ Prijsindex	Ontwikkeling prijsindex (oktober- oktober)	Toeslag op basis van loon- ontwikkeling / prijsindex	Toegekende toeslag	Cumulatieve achterstand (1-1-2017)	Cumulatieve achterstand (1-1-2018)
Toeslag 1-1-2008			1,51%	1,51%	0,00%	Vervallen
1-1-2008	0,75%					
1-4-2008	3,50%	nvt				
Toeslag 1-1-2009			4,28%	0,00%	4,28%	4,28%
1-1-2009	0,00%					
1-4-2009	1,50%	nvt				
Toeslag 1-1-2010			1,50%	0,00%	5,84%	5,84%
1-1-2010	1,00%					
1-7-2010	1,00%	nvt				
Toeslag 1-1-2011			2,01%	0,00%	7,97%	7,97%
1-1-2011	1,00%					
1-4-2011	2,50%	nvt				
Toeslag 1-1-2012			3,53%	0,00%	11,77%	11,77%
Loon/prijsontwikkeling	2,00%	2,87%				
Toeslag 1-1-2013			2,00%	0,00%	14,01%	14,01%
Loon/prijsontwikkeling	2,50%	1,56%				
Toeslag 1-1-2014			1,56%	0,00%	15,79%	15,79%
Loon/prijsontwikkeling	2,50%	1,05%				
Toeslag 1-1-2015			1,05%	0,00%	17,01%	17,01%
Loon/prijsontwikkeling	0,00%	0,66%				
Toeslag 1-1-2016			0,00%	0,00%	17,01%	17,01%
Loon/prijsontwikkeling	0,00%	0,42%				
Toeslag 1-1-2017			0,00%	0,00%	17,01%	17,01%
Loon/prijsontwikkeling	0,00%	1,33%				
Toeslag 1-1-2018			0,00%	0,00%	17,01%	17,01%

Communicatie

Communicatiebeleidsplan

SNP heeft in 2016 geïnterviewd welke wijzigingen in het communicatiebeleid op grond van de Wet Pensioencommunicatie moeten worden doorgevoerd en welke aanvullende mogelijkheden deze wet biedt om de communicatie te verbeteren. Deze inventarisatie is begin 2017 afgerond en het bestuur heeft op 17 februari 2017 het vernieuwde communicatiebeleidsplan vastgesteld. In het beleidsplan zijn de communicatiedoelstellingen en -strategie voor de komende jaren nader uitgewerkt. De communicatie is de komende jaren gericht op het informeren en bewust maken van de belanghebbenden bij het fonds. SNP wil daartoe zijn overtuigingskracht inzetten om de deelnemer ertoe aan te zetten zich te verdiepen in zijn/haar pensioensituatie, daar waar nodig de juiste keuzes te maken en de bijbehorende acties te ondernemen.

Communicatie met deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers

In 2017 heeft SNP diverse middelen ingezet om met de belanghebbenden te communiceren. Naast de wettelijk verplichte informatie, zoals Pensioen 1-2-3 en het Uniform Pensioenoverzicht (UPO), is in de communicatie een belangrijke rol weggelegd voor de website van SNP (www.pfniemeijer.nl). Aan de website is bovendien een portaal gekoppeld (Mijn Pensioencijfers) waarin (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden hun pensioensituatie kunnen inzien en direct zaken kunnen regelen. Een ander communicatiemiddel dat in 2017 is gebruikt, is het personeelsblad van de werkgever (Niemeijer Nieuws). SNP krijgt hierin ruimte beschikbaar gesteld om met de actieve deelnemers en gepensioneerden te communiceren.

Met de e-mailservice is in 2017 een aanvullend communicatiemiddel geïntroduceerd. Deelnemers waarvan een e-mailadres beschikbaar is ontvangen maandelijks een e-mail waarin zij worden geïnformeerd over voor hen belangrijke ontwikkelingen op pensioengebied of binnen het fonds.

Tot slot is in 2017 een verkorte versie van het jaarverslag over boekjaar 2016 gepubliceerd.

Onderzoek toezichthouders naar communicatie over financiële opzet

SNP is in 2016 door de toezichthouders De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) en de Stichting Autoriteit Financiële Markten (AFM) geselecteerd voor deelname aan een sectorbreed themaonderzoek over financiële opzet en informatie. De toezichthouders hebben naar aanleiding daarvan geconstateerd dat SNP niet communiceert over de verwachte toeslagverlening en eventuele verlaging van de pensioenen op de middellange termijn (drie tot vijf jaar). SNP heeft in 2017 de communicatie hierop aangepast. In alle communicatiemiddelen waarin over toeslagverlening wordt gesproken, is een tekst opgenomen over de toeslag- en kortingsverwachtingen voor de middellange termijn. Deze tekst wordt periodiek, doch ten minste jaarlijks, opnieuw bezien omdat de verwachtingen samen hangen met de (verwachte) ontwikkeling van de financiële positie van SNP.

Wijziging pensioenregeling per 1 januari 2018

Een belangrijk aandachtspunt voor de communicatie in 2018 heeft betrekking op de wijziging van de diverse pensioenreglementen. Deze wijzigingen worden verderop in dit verslag toegelicht. Het bestuur zal alle belanghebbenden in 2018 per brief informeren over de voor hen relevante wijzigingen. Daarnaast verzorgt het bestuur in januari 2018 diverse informatiebijeenkomsten voor deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden waarin zij worden geïnformeerd over onder meer (de wijzigingen in de) pensioenregeling en over de financiële situatie van het fonds.

Beleggingen

Ontwikkeling portefeuille

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de toelichting op de balans. Ten opzichte van einde 2016 heeft het belegde vermogen (inclusief lopende intrest en liquide middelen) een stijging van circa € 1,7 miljoen laten zien, van € 236,9 miljoen einde 2016 tot circa € 238,6 miljoen einde 2017. Het rendement op de portefeuille was positief over 2017 (circa 3,2%). Het totale vermogen is inclusief de ontvangen premies gestegen.

Portefeuillebeheer

De portefeuille van het pensioenfonds is onderverdeeld in een zogenaamde matching portefeuille (62%) en een return portefeuille (38%). De matchingportefeuille heeft als doel een bepaald gedeelte van het rendement van de Voorziening Pensioen Verplichtingen (VPV) te matchen. De matching portefeuille bestaat ultimo 2017 uit de Duration Matching fondsen (DMR) van NNIP en uit bedrijfsobligaties met hoge kredietwaardigheid. Binnen de DMR fondsoptlossing wordt belegd in geldmarktfondsen, staatsobligaties met een korte looptijd en rentederivaten. De return portefeuille belegt in obligaties van opkomende landen (5%), bedrijfsobligaties met

een lage kredietwaardigheid (5%), aandelen (28%) en vastgoed. Voor vastgoed is geen normweging opgenomen. Dit onderdeel van de portefeuille is in liquidatie.

De aandelenportefeuille is onderverdeeld in 24% voor wereldwijde aandelen en 4% in aandelen opkomende landen. De beleggingen in wereldwijde aandelen worden passief belegd. In aandelen opkomende landen wordt actief belegd. Ook de return vastrentende waarden portefeuille wordt actief belegd.

Strategisch beleggingsbeleid

Het strategische beleggingsbeleid bleef in 2017 ongewijzigd. In de portefeuille ontstond een lager gewicht van onroerend goed ten opzichte van de benchmark omdat deze aflopende belegging in 2017 verder werd afgebouwd. Met het tactische asset allocatie beleid werd een licht negatief resultaat behaald.

In 2017 is daarbij besloten tot een herinrichting van de matching portefeuille. In november 2017 zijn de discretionaire staatsobligaties en rentederivaten omgezet naar een fondsoptlossing. Hierbinnen is sprake van central clearing van rentederivaten. De operationele consequenties van central clearing worden binnen het fonds geregeld.

De Bestuurscommissie Vermogensbeheer (BCV) beoordeelt tevens aan de hand van de rapportages of wijzigingen van de portefeuille noodzakelijk zijn (bij posities buiten de bandbreedte) om de portefeuille in lijn te brengen met de normportefeuille. De portefeuille heeft zich in 2017 binnen de bandbreedte bewogen. Uitzondering hierop vormde een passieve overschrijding van het maximum toegestane gewicht van 20% voor Franse obligaties binnen de discretionaire staatsobligatieportefeuille. Deze overschrijding is direct na constatering door de fiduciaire beheerder ongedaan gemaakt.

Normportefeuille

De strategische vermogensverdeling (verdeling aandelen en vastrentend) is in 2017 niet veranderd.

De portefeuille op 31 december 2017

	Portefeuille	Norm	Min	Max	Benchmark
Duration Matching fondsen plus liquiditeiten ¹⁾	49,1%	52%	45%	59%	Benchmark matching portefeuille
Euro IG bedrijfsobligaties	10,1%	10,0%	6,0%	14%	Benchmark matching portefeuille
Emerging markets obligaties HC	2,2%	2,2%	0,0%	6,0%	JP Morgan EMBI Emerging Market Bond Index (global diversified, hedged)
Emerging markets obligaties LC	2,8%	2,8%	0,0%	7,0%	JP Morgan GBI-EM Global Diversified, hedged)
High Yield	5,0%	5,0%	0,0%	9,0%	Merrill Lynch High Yield Master II Index Constrained (hedged)
Wereldwijde aandelen	25,4%	24,0%	21,5%	27,5%	
Amerikaanse aandelen	13,6%	13,6%	9,6%	17,6%	MSCI USA (Net)
Europese aandelen	9,2%	7,9%	4,9%	10,9%	MSCI Europe Index (Net)
Japanse aandelen	2,6%	2,5%	0,0%	5,0%	MSCI Japan (Net)
Aandelen opkomende landen	5,0%	4,0%	1,5%	6,5%	MSCI Emerging Markets (Net)
Niet beursgenoteerd onroerend goed	0,3%	0,0%			Geen benchmark

¹⁾ Dit onderdeel bevat tevens een kortlopende staatsobligatie als ijzeren voorraad voor toekomstige onderpandverplichtingen vanuit de valuta-afdekking.

Risicoafdekking

Het strategische beleggingsbeleid op het gebied van rente- en valutarisico bleef in 2017 ongewijzigd. Gedurende geheel 2017 bleef de afdekking van het renterisico dicht bij de strategische renteaafdekking van 70%. De afdekking van het valutarisico voor de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen bleef bij een norm van 75% binnen de toegestane bandbreedte van $\pm 10\%$.

Resultaat

De totale portefeuille heeft over 2017 een rendement behaald van 3,2%. Het rendement op de matching portefeuille was vanwege een rentestijging negatief (-2,2%). Het rendement op de return portefeuille was met 12,0% positief. Alle beleggingen binnen de return portefeuille droegen positief bij aan het gunstige rendement. Op de hoogrentende waarden Emerging markets debt en high yield werd een rendement behaald van 5,0%. Binnen de return portefeuille behaalden aandelen een rendement van 9,4%. Met 15,0% werd het hoogste rendement behaald op aandelen opkomende landen, gevolgd door Europese aandelen (10,2%). Japanse aandelen (8,9%) en Amerikaanse aandelen (6,9%) bleven hier enigszins bij achter.

De in 2017 behaalde rendementen per beleggingscategorie waren in vergelijking met de benchmark als volgt:

	Fonds	Benchmark
Vastgoed	11,22%	11,22%
Aandelen	9,35%	9,76%
Vastrentende waarden	-1,50%	-0,98%
Overige beleggingen	1,75%	0,00%
Totaal rendement	3,23%	1,04%

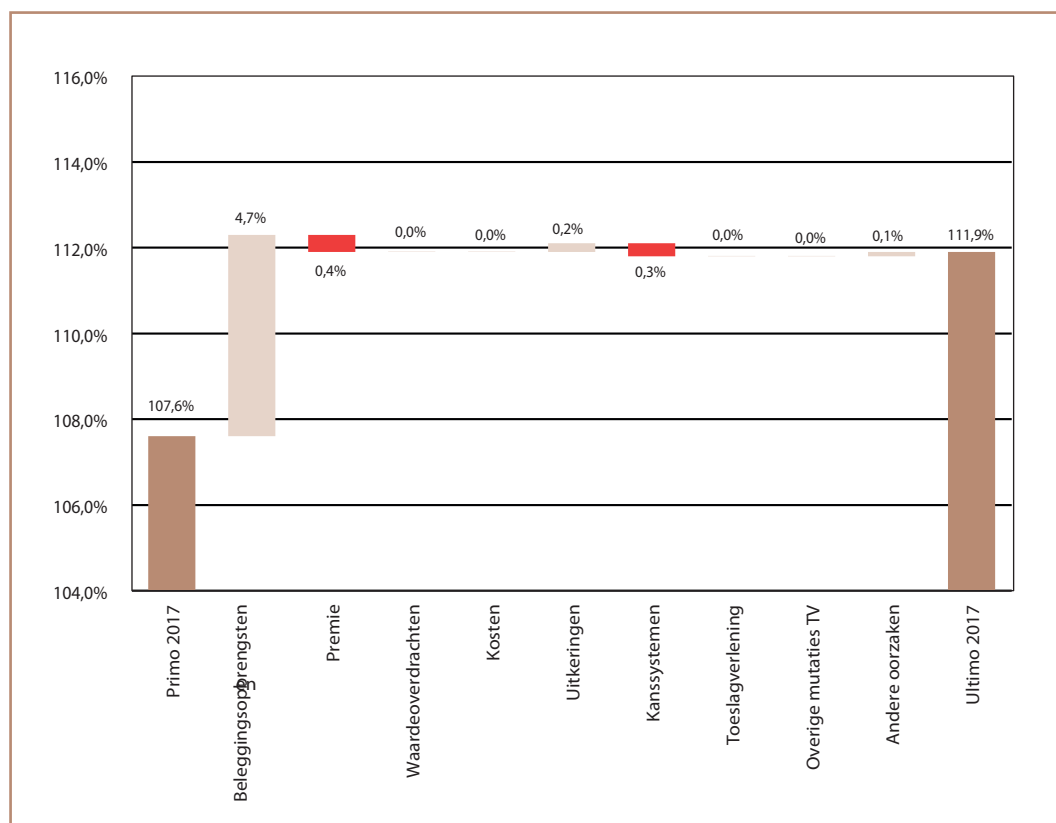
Deze rendementen worden echter licht vertekend door een valuta-effect. Een sterkere Euro zorgde voor een positieve bijdrage van de valuta-afdekking aan het rendement van 3,6%.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)

Het pensioenfonds had aan het begin van 2017 belangen in enkele beleggingsfondsen (de Altis multimanager equity fondsen), waarin een actief uitsluitingenbeleid wordt gevoerd op grond van uitgangspunten voor verantwoord beleggen. De gehanteerde uitsluitingscriteria in deze fondsen zijn kernrechten van de mens, ernstige vormen van kinderarbeid, dwangarbeid, zware milieuvervuiling, controversiële wapens, geen vrijheid van vakvereniging, dwangarbeid en betrokkenheid bij corruptie. Omdat is besloten om deze actieve fondsbeleggingen te verschuiven naar een passieve fondsoplossing kon het uitsluitingenbeleid in 2017 niet langer worden uitgevoerd.

Actuariële analyse resultaat

De stijging van de dekkingsgraad van 4,3%-punt in 2017 volgt uit het positieve resultaat van 8.691 in het boekjaar. In 2016 was er een positief resultaat van 6.982. De invloed van het resultaat op de dekkingsgraad is in de volgende grafiek weergegeven en uitgesplitst naar mutatie-oorzaak ¹⁾. Ten aanzien van de grafiek merken wij op dat alle procentuele resultaten berekend zijn ten opzichte van de financiële positie primo boekjaar. Hierbij is de component "andere oorzaken" de saldopost.

Kostendeekkende premie

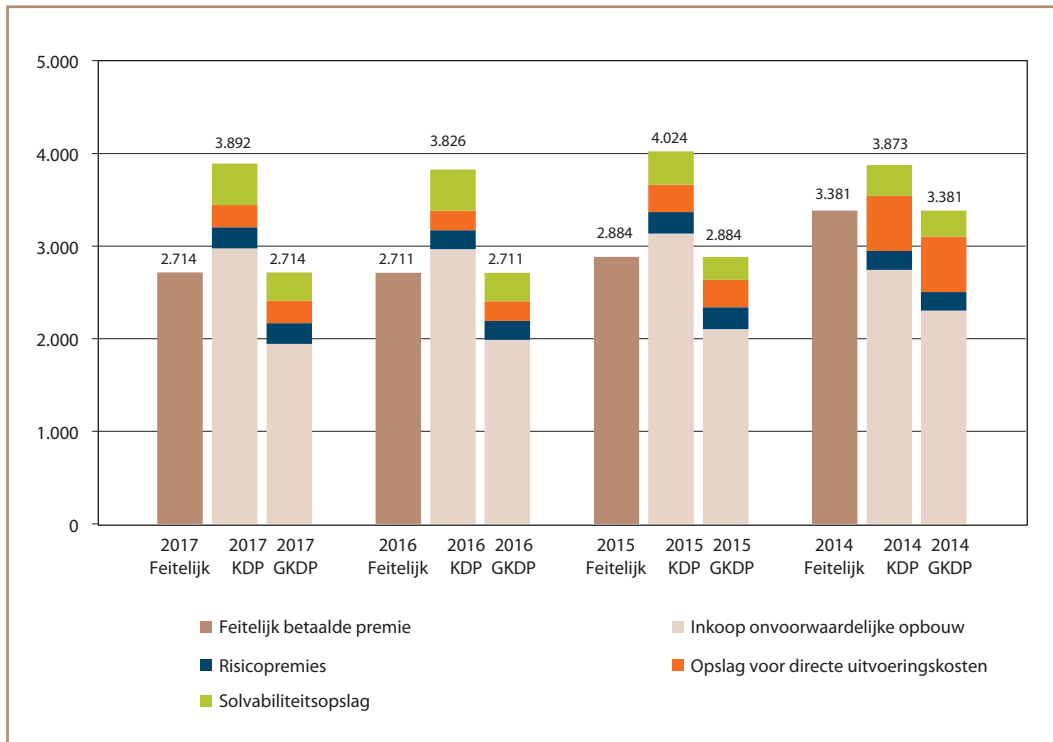
De kostendeekkende premie over 2017 is vastgesteld conform de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn). Dit betekent dat de premie is vastgesteld op basis van een gedempt premiebeleid, rekening houdend met een rente van 3,11%. De gedempte kostendeekkende premie op marktwaarde bedraagt 2.714. De feitelijke betaalde premie is met 2.714 hieraan gelijk.

De feitelijk betaalde premie (Feitelijk), de zuivere kostendeekkende premie (KDP) en de gedempte kostendeekkende premie (Gedempt) worden in onderstaande grafiek weergegeven. Hierbij zijn de zuivere en de gedempte kostendeekkende premie gesplitst conform de vereisten uit de Pensioenwet.

Om inzicht te geven in het effect van de feitelijke premie op de financiële positie van het fonds is de volgende tabel opgenomen. In deze tabel is de premiedekkingsgraad ²⁾ van het fonds opgenomen. Er is sprake van een positief effect op de financiële positie van het fonds, indien de premiedekkingsgraad hoger ligt dan de feitelijke dekkingsgraad. Als de premiedekkingsgraad lager ligt dan de feitelijke dekkingsgraad heeft dit een negatief effect op de financiële positie van het fonds. Zoals uit de tabel valt op te maken bestaat er voor 2017 een negatief effect op de financiële positie van het fonds.

1) De onderverdeling naar de verschillende componenten volgt de DNB-jaarstaat J605.

2) De premiedekkingsgraad is de verhouding tussen de feitelijke premie (exclusief de opslag voor directe kosten) en de actuariële benodigde koopsom voor de opbouw van de nieuwe aanspraken.

	2017	2016	2015	2014
Dekkingsgraad primo boekjaar	107,6%	104,7%	108,4%	109,0%
Premiedekkingsgraad o.b.v. DNB-rentetermijnstructuur	77,2%	78,8%	76,8%	94,5%

Verzekerdenbestand

	Actieve deelnemers ¹⁾	Gewezen deelnemers	Pensioen gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2016	245	391	714	1.350
Mutaties door:				
Ontslag met premievrije aanspraak	-39	39		0
Waardeoverdracht		-1		-1
Ingang pensioen	-7	-21	50	22
Overlijden		-2	-42	-44
Afkoop			-3	-3
Andere oorzaken		-5	-4	-9
Mutaties per saldo	-46	10	1	-35
Stand per 31 december 2017	199	401	715	1.315

Specificatie pensioengerechtigden

	2017	2016
Ouderdomspensioen	507	505
Nabestaandenpensioen	201	202
Wezenpensioen	7	7
Totaal	715	714

1) Inclusief 18 arbeidsongeschikten.

Uitvoeringskosten

	2017 ¹⁾	2016
Pensioenbeheer (pensioenuitvoeringskosten in euro per deelnemer)	€ 673,96	€ 603,75
Vermogensbeheer:		
– Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,34%	0,38%
– Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,11%	0,06%
Kosten van het pensioenbeheer (inclusief btw) bestaan uit (in duizenden euro)::		
– Bestuurskosten (incl. opleidingen)	21	13
– Administratie-, accountants- en advieskosten	579	549
– Toezichtkosten	16	17
Totaal	616	579

Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening. De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening.

Kosten pensioenbeheer

De pensioenuitvoeringskosten zijn in 2017 gestegen ten opzichte van 2016. De reden van de stijging van de kosten 2017 t.o.v. 2016 is deels dat in de kosten 2016 sprake was van een incidentele baat van ongeveer 30 duizend euro die in de kosten zat verdisconteerd, en deels de afname van het aantal deelnemers in 2017.

Het bestuur stelt jaarlijks een begroting op voor het daarop volgende jaar. De voortgang van de kosten ten opzichte van de begroting wordt op kwartaalbasis door het bestuur gemonitord aan de hand van een kostenrapportage. Deze kostenrapportages worden besproken in de bestuursvergaderingen en negatieve afwijkingen ten opzichte van de begroting worden toegelicht aan het bestuur door de bestuursadviseur (AZL N.V.).

1) Bedragen zijn inclusief BTW

Kosten vermogensbeheer

Kosten vermogensbeheer per beleggingscategorie (in duizenden euro):

2017

	Beheer- kosten	Transactie- kosten	Aan- en verkoop- kosten	Totaal
Vastgoed	6	–	–	6
Aandelen	140	8	140	288
Vastrentende waarden	373	17	87	477
Kosten overlay beleggingen	–	–	4	4
Kosten fiduciair beheer	165	–	–	165
Bewaarloon	34	–	–	34
Overige kosten	90	–	–	90
Totaal kosten vermogensbeheer	808	25	231	1.064

2016

	Beheer- kosten	Transactie- kosten	Aan- en verkoop- kosten	Totaal
Vastgoed	8	–	2	10
Aandelen	223	9	8	240
Vastrentende waarden	373	–	52	425
Kosten overlay beleggingen	–	–	63	63
Kosten fiduciair beheer	179	–	–	179
Bewaarloon	29	–	–	29
Overige kosten	85	–	–	85
Totaal kosten vermogensbeheer	897	9	125	1.031

Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden:

- De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt, waaronder de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s), het bewaarloon, kosten van ondersteuning bij het vermogensbeheer, kosten accountant betreffende het vermogensbeheer en kosten met betrekking tot de beleggingsadministratie.
- De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening.

Daarnaast worden er nog transactiekosten en aan- en verkoopkosten gemaakt.

In november 2011 heeft de Pensioenfederatie de Aanbevelingen uitvoeringskosten gepresenteerd. Hierin worden de pensioenfondsen opgeroepen om de kosten van het pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten te publiceren. Deze kosten moeten

naar de mening van de Pensioenfederatie volledig bekend zijn binnen het pensioenfonds en beschikbaar zijn voor deelnemers. De aanbevelingen luiden als volgt:

- Rapporteer de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer.
- Rapporteer de kosten van het vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen.
- Rapporteer separaat (eventueel geschatte) transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen.

Het fonds deelt de mening van de Pensioenfederatie en wenst volledige transparantie te realiseren ten aanzien van deze kosten. Dit gaat dus verder dan alleen de direct in de jaarrekening te verantwoorden kosten. Het transparant maken van alle kosten en mogelijk afzetten tegen een benchmark is daarbij een middel om de kosten verder te beheersen.

Vooruitlopend op de aanbevelingen voor het verslagjaar 2017 zijn voor 2016 door NN IP naast de directe (in- en uitstapkosten) transactiekosten, welke ook in voorgaande jaren werden gerapporteerd, de indirecte (transacties binnen beleggingsfondsen) transactiekosten opgenomen.

De totale vermogensbeheerkosten zijn toegenomen van 43,52 basispunten over 2016 naar 45,20 basispunten over 2017.

Voor een aantrekkelijk pensioen en een acceptabele premie is beleggingsrendement en daarmee beleggingsrisico noodzakelijk. Het beleggingsbeleid is daarmee een belangrijk onderdeel van het totale beleid van het pensioenfonds. Hetzelfde geldt voor kostenbeheersing. Beleggingskosten wegen mee in de keuzes die gemaakt worden bij de invulling van de beleggingsportefeuille. Om grip te krijgen en te houden op beleggingskosten dienen deze duidelijk en transparant te worden omschreven.

Rendement, risico en kosten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Daar waar de wenselijke combinatie hoog verwacht rendement, laag risico en lage kosten in de praktijk niet haalbaar is, wordt een afweging gemaakt. Zo wordt in aandelen opkomende landen belegd vanwege het aantrekkelijke rendement op lange termijn. Het relatief hoge risico van deze categorie wordt prudent geacht omdat het hier naar verwachting een beloond risico betreft en omdat de totale beleggingsrisico's door onder meer spreiding over meerdere beleggingen wordt beheerst. De relatief hoge kosten worden prudent geacht gelet op het hoge verwachte rendement. Kostenbeheersing is daarnaast een belangrijk aandachtspunt bij de uiteindelijke keuze voor de manager(s) voor deze belegging. Elke specifieke afweging van rendement, risico en kosten is een functie van de beleggingsbeslissing. Bij elke afweging wordt uiteindelijk voor zowel rendement, risico als kosten een prudente keuze gemaakt.

Bestuur en organisatie

Bestuur

In 2017 zijn er zes bestuursvergadering geweest. Het bestuur heeft daarnaast twee keer formeel met het verantwoordingsorgaan overlegd en er zijn drie themabijeenkomsten georganiseerd waarin het bestuur en het verantwoordingsorgaan ter verdieping van het kennisniveau geïnformeerd worden en discussiëren over actuele pensioentema's.

Belangrijke onderwerpen die in de bestuursvergaderingen aan de orde kwamen, zijn:

- De missie, visie en strategie;
- De financiële positie (inclusief herstelplan) en kostenbeheersing van het fonds;
- Actuele ontwikkelingen in de pensioensector;
- Het pensioenbeleid (waaronder premie- en toeslagbeleid en aanpassing van de pensioenreglementen mede naar aanleiding van de verhoging van de fiscale pensioenrichtleeftijd per 1-1-2018);
- Het beleggingsbeleid;

- Het beleid inzake bestuur en organisatie (waaronder het integriteitsbeleid) inclusief de bestuurlijke zelfevaluatie onder begeleiding van een externe partij;
- Actuariële zaken, zoals de haalbaarheidstoets en de actualisering van de flexibiliserings- en afkoopfactoren;
- Het communicatiebeleid;
- Het Integraal Dynamisch Beleidsplan (IDB) en verdieping van het risicomanagement.

Fondsdocumenten

In het verslagjaar zijn de volgende fondsdocumenten gewijzigd:

ABTN en financieel crisisplan

De Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) en het financieel crisisplan worden jaarlijks door het bestuur geactualiseerd.

Belangrijke toevoegingen die in 2017 in de ABTN zijn opgenomen zijn:

- De uitwerking van de strategie.
- De verdeling van aandachtsgebieden binnen het bestuur.
- Het beleid inzake de vaststelling van de beleidsdekkingsgraad.

Communicatiebeleidsplan

Het bestuur heeft het hernieuwde communicatiebeleidsplan in 2017 vastgesteld. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies gegeven met betrekking tot dit plan. Het plan is aangepast aan de vereisten van de Wet Pensioencommunicatie en de mogelijkheden die deze wet biedt. Dit wordt nader toegelicht in het hoofdstuk Communicatie in dit verslag.

Pensioenreglementen

Het bestuur toetst de pensioenreglementen jaarlijks op actualiteit. Dit leidt tot wijzigingen in de pensioenreglementen. Daarnaast heeft het bestuur in 2017 de volgende besluiten genomen:

- Aan de pensioenreglementen 1985 en 1986 is de mogelijkheid tot uitstel van de pensioendatum toegevoegd om gewezen deelnemers aan deze reglementen de mogelijkheid te bieden hun bij SNP in verschillende regelingen opgebouwde pensioenaanspraken gelijktijdig in te laten gaan, al dan niet op de AOW-ingangsdatum.
- In Pensioenreglement-I is de mogelijkheid tot uitruil van overbruggingspensioen in een extra levenslang ouderdomspensioen opgenomen. Ook deze wijziging draagt bij aan de flexibiliteit waarmee gewezen deelnemers over hun pensioenaanspraken kunnen beschikken.
- Pensioenreglement-II is het enige door SNP uitgevoerde pensioenreglement waarin werknemers actief pensioen opbouwen. De verhoging van de fiscale pensioenrichtleeftijd naar 68 jaar maakte aanpassing van de pensioenregeling per 1-1-2018 noodzakelijk om een fiscaal bovenmatig pensioen te voorkomen. Het bestuur van SNP heeft dit aan de bij het arbeidsvoorwaardenoverleg betrokken sociale partners voorgelegd. De sociale partners hebben vervolgens besloten om de pensioenleeftijd binnen dit pensioenreglement te handhaven op de dag waarop de (gewezen) deelnemer 67 jaar wordt. Dit maakt verlaging van het opbouwpercentage van het ouderdomspensioen van 1,875% naar 1,738% noodzakelijk. Om de hierbij behorende fiscale grenzen voor het partnerpensioen en wezenpensioen maximaal te blijven benutten, hebben de sociale partners besloten om de verhouding tussen het ouderdomspensioen en partnerpensioen (100:70) en tussen het ouderdomspensioen en wezenpensioen (100:14) los te laten en in plaats daarvan het jaarlijks op te bouwen partnerpensioen te stellen op 1,3125% van de pensioengrondslag en het jaarlijks op te bouwen wezenpensioen op 0,2625% van de pensioengrondslag. Dit is gelijk aan 70% (voor het partnerpensioen) respectievelijk 14% (voor het wezenpensioen) van het tot en met 31 december 2017 geldende ouderdomspensioen. Voor wat het partner- en wezenpensioen betreft is er derhalve wel sprake van een aanpassing van de berekeningsmethodiek maar geen wijziging van het jaarlijks op te bouwen pensioen. De sociale partners bieden met de voornoemde besluiten ook per 1-1-2018 een fiscaal maximale pensioenregeling. SNP heeft deze besluiten in Pensioenreglement-II verwerkt.

De hierboven toegelichte wijzigingen treden per 1 januari 2018 in werking.

Reglement Intern Toezicht

Het reglement dat op de visitatiecommissie van toepassing is, is gewijzigd in het kader van een periodieke actualiteitscontrole. Door de wijziging is het reglement in lijn met de actuele wet- en regelgeving. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies gegeven bij de wijziging. Ook de visitatiecommissie heeft zich akkoord verklaard.

Reglement Verantwoordingsorgaan

In het verslagjaar is het Reglement Verantwoordingsorgaan geactualiseerd. De wijzigingen zijn beperkt van aard: een aantal termen is aangepast conform gewijzigde wet- en regelgeving en de geschiktheidseisen die aan het verantwoordingsorgaan worden gesteld zijn opgenomen. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies gegeven bij het gewijzigde pensioenreglement.

Statuten

In februari 2017 heeft het bestuur besloten tot wijziging van de statuten. De wijzigingen zijn voornamelijk verduidelijkend van aard en betreffen onder meer een betere beschrijving van de wijze van besluitvorming bij afwezigheid van bestuurders tijdens een bestuursvergadering en op de bepaling inzake opheffing van het pensioenfonds. Tevens is opgenomen dat bestuurders, met uitzondering van de bestuurder namens de pensioengerechtigden, in dienstbetrekking moeten zijn bij de werkgever.

Uitvoeringsovereenkomst

De uitvoeringsovereenkomst is eveneens in februari 2017 herzien. De aanpassing is het gevolg van de periodieke actualiteitscontrole. De uitvoeringsovereenkomst is waar nodig in lijn gebracht met gewijzigde wet- en regelgeving. Daarnaast zijn enkele verduidelijkingen verwerkt. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies gegeven met betrekking tot de wijziging. De werkgever heeft zich eveneens akkoord verklaard met de aangepaste overeenkomst en heeft deze, net als het bestuur van SNP, ondertekend.

Geschiktheid en evaluatie

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan.

In 2017 hebben vier bestuurders en één aspirant bestuurder opleidingen gevolgd. Het betreft de volgende opleidingen:

- Module Vermogensbeheer en beleggingsbeleid (SPO).
- Module Governance, communicatie en verantwoording (SPO).
- Module financieel risicomanagement (SPO).
- Module niet-financiële deskundigheidsgebieden (SPO).
- Module financiële deskundigheidsgebieden (SPO).
- Module besturen, verantwoording en toezicht (SPO).

Jaarlijks voert het bestuur een collectieve zelfevaluatie uit. De jaarlijkse zelfevaluatie wordt op een gestructureerde en systematische wijze uitgevoerd op basis van een vragenlijst en de uitkomsten worden vastgelegd.

Eenmaal in de drie jaar wordt dit door een externe specialist begeleid. Op 6 oktober 2017 heeft de evaluatie over het jaar 2016 en een deel van 2017 plaatsgevonden onder leiding van Lyncs. De bevindingen en afspraken zijn in een verslag vastgelegd. De belangrijkste uitkomst van de evaluatie was dat het bestuur goed functioneert. Een aandachtspunt daarbij is dat bestuurders voldoende tijd beschikbaar moeten hebben om de bestuursfunctie goed uit te oefenen naast de werkzaamheden voor de werkgever. Het bestuur heeft hier hernieuwde en duidelijkere afspraken over gemaakt met de onderneming.

Diversiteit

Met diversiteit wordt de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan naar leeftijd en naar geslacht bedoeld. Deze organen zijn als volgt samengesteld (situatie op 31-12-2017):

		Bestuur	Verantwoordingsorgaan
Geslacht	Man	5 (+ 1 aspirant-lid)	4
	Vrouw	0	0 (+ 1 aspirant-lid)
Leeftijd	30-40 jaar	1	0
	40-50 jaar	1	0
	50-60 jaar	2	2
	60+	1 (+ 1 aspirant-lid)	2 (+ 1 aspirant-lid)

De leeftijdsopbouw en verdeling naar geslacht binnen het deelnemersbestand was einde 2017 als volgt:

		Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen gerechtigd	Totaal
Geslacht	Man	175	263	429	867
	Vrouw	24	138	286	448
Leeftijd	<30 jaar	0	0	7	7
	30-40 jaar	14	26	0	40
	40-50 jaar	44	136	2	182
	50-60 jaar	116	173	12	301
	60+	25	66	694	785

De huidige samenstelling van het bestuur is niet in overeenstemming met de normen zoals die zijn voorgeschreven door de Code Pensioenfondsen. In het bestuur en het verantwoordingsorgaan heeft geen vrouw zitting. Wel heeft het verantwoordingsorgaan een vrouwelijk aspirant-lid.

Naar de mening van het bestuur past de samenstelling van de fondsorganen voor wat leeftijdsopbouw en geslacht betreft binnen de samenstelling van het deelnemersbestand. Het bestuur en verantwoordingsorgaan bestaan uit vertegenwoordigers van werknemers, de werkgever en de pensioengerechtigden. Vertegenwoordigers van werknemers en de werkgever dienen een dienstverband bij de werkgever te hebben. De actieve deelnemers bestaan voor het grootste deel uit mannen in de leeftijdscategorie 50 tot 60 jaar. Dit reflecteert zich in de samenstelling van de fondsorganen. Het feit dat bij de werkgever relatief weinig vrouwen werkzaam zijn, zorgt ervoor dat het aantal potentiële vrouwelijke leden van fondsorganen relatief beperkt is.

Het diversiteitsbeleid is in het geschiktheidsplan nader uitgewerkt. Bij gelijke geschiktheid gaat de voorkeur uit naar een vrouwelijke kandidaat.

Beloningsbeleid

Leden van het bestuur en het verantwoordingsorgaan ontvangen geen beloning uit hoofde van hun functie bij SNP.

Gedragcode / Compliance Officer

Het bestuur hanteert een gedragscode. Jaarlijks bevestigen de (aspirant-)leden van het bestuur, van het verantwoordingsorgaan en van de Bestuurscommissie Vermogensbeheer (BCV) dat zij de gedragscode hebben nageleefd in het betreffende jaar. Daarnaast wordt tijdens iedere bestuursvergadering het onderwerp compliance meldingen besproken, waarbij de (aspirant-)bestuurders aangeven of zij in aanraking zijn gekomen met situaties die mogelijk kunnen leiden tot integriteitsrisico's. Hierbij kan worden gedacht aan het aanbod van relatiegeschenken of uitnodigingen voor evenementen door externe partijen.

Naast de gedragscode beschikt SNP tevens over een incidentenregeling en klokkenluidersregeling.

De compliance officer is onder meer belast met de controle op de naleving van de gedragscode, de incidentenregeling en de klokkenluidersregeling. In 2017 is de toenmalige compliance officer afgetreden omdat zij uit dienst trad bij de werkgever. Het bestuur heeft de taken van de compliance officer, zolang er sprake is van een vacature, toebedeeld aan het dagelijks bestuur. Het bestuur is voornemens om in 2018 een nieuwe compliance officer aan te stellen.

Het dagelijks bestuur heeft in 2017 geen bijzonderheden geconstateerd in het licht van naleving van de gedragscode, incidentenregeling en klokkenluidersregeling.

Wet- en regelgeving

In 2017 zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichhouders De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) en de Stichting Autoriteit Financiële Markten (AFM) geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Code pensioenfondsen

Pensioenfondsen dienen elk verslagjaar verantwoording af te leggen over de naleving van de Code Pensioenfondsen. Daarbij geldt het principe 'pas toe of leg uit (waarom niet)'. Dit betekent dat een pensioenfonds de normen van de code toepast of in het jaarverslag motiveert waarom een norm niet (volledig) wordt toegepast. Afwijking van de norm is mogelijk als daar een goede reden voor is.

De Code pensioenfondsen is per 1 januari 2017 gewijzigd. Alle pensioenfondsen die onder de Code vallen financieren de Monitoringcommissie en de Ombudsman Pensioenen. De Pensioenfederatie nam over 2017 de bijdrage voor haar leden voor haar rekening.

Normen uit de Code pensioenfondsen waarvan door SNP is afgeweken in 2017

Het bestuur van SNP inventariseert jaarlijks in hoeverre de normen van de Code Pensioenfondsen worden nageleefd. Hier beneden worden de normen toegelicht die (nog) niet (volledig) worden nageleefd:

normnr	Inhoud norm (onderdeel dat niet (volledig) wordt nageleefd)	Toelichting op afwijking
4	Het bestuur zorgt voor een noodprocedure	Het bestuur beschikt over een financieel crisisplan. In 2018 zal het bestuur een expliciete noodprocedure opstellen waarin het besluitvormingsproces in noodsituaties wordt vastgelegd.

normnr	Inhoud norm (onderdeel dat niet (volledig) wordt nageleefd)	Toelichting op afwijking
23	<p>Het bestuur bevordert en borgt een cultuur waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is.</p> <p>Ook zorgt het ervoor dat het integrale risicomanagement adequaat georganiseerd is</p>	<p>Om het integrale risicomanagement te herijken en te verdiepen, heeft het bestuur besloten om een externe deskundige in te schakelen om het bestuur hierbij te ondersteunen. Het traject voor het herijken en verdiepen van het risicomanagement heeft in 2017 plaatsgevonden en zal in 2018 middels een formele rapportage worden vastgelegd.</p>
45	<p>Een lid van de visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan.</p>	<p>De code gaat op dit punt verder dan de wet. Het bestuur wijkt op dit punt af van de Code Pensioenfondsen omdat het selecteren van een visitatiecommissie via een offerte uitdraag gebeurt. Hierbij ligt een bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan niet voor de hand.</p>
51	<p>Het bestuur betreft één keer in de twee jaar een derde partij bij de zelfevaluatie</p>	<p>Het bestuur heeft in het geschiktheidsplan opgenomen dat bij de zelfevaluatie één maal per drie jaar een derde partij wordt betrokken. Het niet naleven van de Code Pensioenfondsen in deze vindt plaats omdat het bestuur van mening is dat de betrokkenheid van een derde partij één maal per drie jaar afdoende is. In 2017 heeft SNP met Lyncs een derde partij ingeschakeld voor het begeleiden van de zelfevaluatie over het jaar 2016 en een deel van 2017.</p>
60	<p>Een bestuurslid kan maximaal twee keer worden herbenoemd.</p>	<p>Het bestuur hecht aan de continuïteit van het bestuur en wenst daarom niet in de statuten van het fonds op te nemen dat de zittingsduur van een bestuurslid maximaal vier jaar is en dat herbenoeming maximaal twee keer kan plaatsvinden. In de praktijk zal deze bepaling echter zoveel mogelijk worden toegepast.</p>

normnr	Inhoud norm (onderdeel dat niet (volledig) wordt nageleefd)	Toelichting op afwijking
65 t/m 68	Diversiteit in de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan	De huidige samenstelling van het bestuur is niet in overeenstemming met de normen zoals die zijn voorgeschreven door de Code Pensioenfondsen. Dit geldt tevens voor het verantwoordingsorgaan. In het bestuur en het verantwoordingsorgaan heeft geen vrouw zitting. Wel kent het verantwoordingsorgaan een vrouwelijk aspirant-lid. Een belangrijke oorzaak hiervan is gelegen in het feit dat bij Koninklijke Theodorus Niemeijer B.V. relatief weinig vrouwen werkzaam zijn. Het diversiteitsbeleid is in het geschiktheidsplan nader uitgewerkt. Bij gelijke geschiktheid gaat de voorkeur uit naar een vrouwelijke kandidaat.

Klachten en geschillen

Een belanghebbende kan een klacht indienen als deze van mening is dat bij de uitvoering van de pensioenreglementen zijn/haar rechten zijn geschaad. In 2017 zijn geen klachten ingediend bij het pensioenfonds, noch is er sprake geweest van een geschil in de zin van de klachten- en geschillenprocedure van SNP.

Uitbestedingsbeleid

Het bestuur van SNP heeft werkzaamheden uitbesteed die naar zijn overtuiging effectiever en efficiënter door een externe, professionele partij kunnen worden verricht, in plaats van uitvoering in eigen beheer. Het bestuur is van oordeel dat de belangen van de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever bij deze uitbesteding uiteindelijk beter zijn gediend dan met een eigen organisatie. Een overzicht van de uitbestede werkzaamheden is opgenomen in het hoofdstuk "Organisatie pensioenfonds" van dit verslag.

AZL N.V. en Nationale Nederlanden Investment Partners (NNIP) zijn de voornaamste uitbestedingspartijen van SNP. De afspraken over de uitbestede werkzaamheden zijn vastgelegd in overeenkomsten met deze partijen. Service Level Agreements (SLA) maken onderdeel uit van deze afspraken. Dit zijn afspraken omtrent procedures, processen, informatieverschaffing en te leveren diensten. In een SLA worden concrete criteria vastgelegd die zien op de uitvoering van uitbestede werkzaamheden. Daarnaast worden ten minste ook afspraken vastgelegd over de administratieve organisatie, de autorisatie en procuratiessystemen en de interne controle van de uitvoerende organisatie.

Uitgangspunt is dat het bestuur eindverantwoordelijk en aansprakelijk blijft voor alle uitbestede werkzaamheden en daarmee samenhangende handelingen. Het bestuur is in beginsel van mening dat het deze verantwoordelijkheid kan dragen door middel van:

- het rechtstreeks ter verantwoording roepen van de hiervoor genoemde partijen;
- schriftelijke rapportages over de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden, die het bestuur zo nodig ter beoordeling en controle aan een onafhankelijke, derde partij zal voorleggen, en
- de ISAE 3402-rapportages van AZL en NNIP en de ISAE3000-rapportage van AZL.

Indien daartoe aanleiding bestaat, kan het bestuur besluiten eigen onderzoek te doen of te laten uitvoeren.

SLA- en ISAE-rapportages van AZL

AZL rapporteert op kwartaalbasis over het pensioenbeheer en het voldoen aan de SLA-normen. Deze administratieve kwartaalrapportages worden in de bestuursvergaderingen besproken met een vertegenwoordiger van AZL. De naleving van de SLA-normen en de normen zelf zijn tevens onderwerp van gesprek tijdens het jaarlijkse formele evaluatiegesprek met AZL.

Om aan de behoefte van het bestuur aan zekerheid en daarmee kwaliteitsgaranties tegemoet te komen heeft AZL er voor gekozen om gecertificeerd te worden middels een ISAE3402-rapportage. De ISAE3402-rapportage bestaat uit een type I en een type II verklaring. Hier worden alleen processen beschreven welke de financiële verantwoording raken.

Ook voor 2017 heeft AZL een ISAE3402 type II rapportage. Het overleggen van de ISAE3402-rapportage komt tevens tegemoet aan de Beleidsregel 'Uitbesteding Pensioenfondsen' waarin DNB heeft vastgesteld dat een pensioenfonds dat zijn administratie uitbesteedt aan een uitvoerder verantwoordelijk is en blijft voor een juiste administratie. Het dagelijks bestuur analyseert de ISAE3402-rapportage jaarlijks. Dit kan leiden tot een nadere toelichting door AZL op de in het rapport opgenomen bevindingen.

Naast een ISAE3402-rapportage heeft AZL voor 2017 tevens een ISAE3000-rapportage uitgebracht. Deze rapportage is het resultaat van een audit op de primaire processen bij AZL die, in tegenstelling tot de ISAE3402-rapportage, niet de financiële verantwoording raken. Het bestuur heeft kennis genomen van deze rapportage.

AZL rapporteert middels de administratieve kwartaalrapportages over de opvolging die wordt gegeven aan aandachtspunten en bevindingen van de auditor die voortkomen uit de beide ISAE-rapportages. Het bestuur is daardoor in staat om de opvolging van de bevindingen door AZL te monitoren.

SLA- en ISAE-rapportages van NNIP

Met NNIP is een fiduciair vermogensbeheerovereenkomst afgesloten. In deze overeenkomst zijn onder meer afspraken gemaakt over periodieke rapportages en verantwoording aan het bestuur over uitgevoerde werkzaamheden en zijn SLA-afspraken opgenomen. Binnen het door het bestuur vastgestelde beleidsmatige kader wordt door NNIP uitvoering gegeven aan het beleggingsbeleid. Daarnaast heeft NNIP een adviserende en beleidsvoorbereidende rol richting de BCV en het bestuur. NNIP heeft een zogenaamd Integrated Control Framework (ICF) geïmplementeerd. Dit ICF beschrijft alle relevante bedrijfsprocessen met de daarbij behorende risico's en beheersingsmaatregelen die de risico's mitigeren. Een van de uitkomsten van het ICF is het ISAE 3402 rapport welke jaarlijks wordt uitgegeven. Voor 2017 heeft NNIP opnieuw een ISAE 3402 type II rapportage opgesteld. Deze rapportage is aan het bestuur beschikbaar gesteld en door SNP geanalyseerd.

De dienstverlening door NNIP wordt jaarlijks door SNP met NNIP formeel geëvalueerd. De opvolging van de contractuele afspraken maakt onderdeel uit van deze evaluatie.

Overige aspecten

Van betekenis voor het waarmaken van de eigen verantwoordelijkheid acht het bestuur de waarborgen die zijn gelegen in het waarmerken door de certificerend actuaire en de accountant van de jaarlijkse staten van SNP, als bedoeld in artikel 147 van de Pensioenwet en de meldingsplicht van deze beide externe deskundigen, als bedoeld in artikel 170 van de Pensioenwet.

Een nadere uitwerking van het uitbestedingsbeleid is opgenomen in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van SNP.

Risicomanagement

Aanwezige risico's

Een belangrijke doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen en het nastreven van de ambitie van de pensioenregeling. Bij het beheer en de financiering van de pensioenverplichtingen loopt het fonds risico's. De risico's kunnen ingedeeld worden in financiële en niet-financiële risico's. Onderstaande tabel geeft meer uitleg rondom de risico's die het fonds loopt. Verdere kwalitatieve en kwantitatieve uitleg rondom de financiële risico's wordt gegeven in de risicoparagraaf bij de toelichting op de jaarrekening.

Financiële risico's	Definitie
Renterisico (S1)	Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de rente omdat de rentegevoeligheid van de beleggingen en de rentegevoeligheid van de verplichtingen niet gelijk zijn (de zogenaamde duration mismatch). Dit heeft als gevolg dat als de rente daalt, de waarde van de beleggingen minder snel stijgt dan de waarde van de verplichtingen. De dekkingsgraad daalt dan.
Marktrisico (S2, S4)	Het fonds loopt het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardewijzigingen plaatsvinden.
Valutarisico (S3)	Het fonds belegt in buitenlandse waardepapieren, waardoor het fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro.
Kredietrisico (S5)	Het fonds loopt het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissementen, betalingsonmacht of kredietverslechtering van tegenpartijen.
Verzekeringstechnisch risico (S6)	Het risico dat het fonds loopt met haar deelnemers op het gebied van sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het risico bestaat dat deelnemers gemiddeld langer leven dan verwacht waardoor SNP meer pensioen moet uitkeren dan waarvoor pensioenvermogen is opgebouwd (langlevenrisico). Daarnaast is er het risico dat SNP bij overlijden van een deelnemer nabestaandenpensioen moet uitkeren waar geen voorziening voor is getroffen (kortlevenrisico of overlijdensrisico). Het arbeidsongeschiktheidsrisico houdt in dat SNP voorzieningen moet treffen voor premievrije pensioenopbouw en uitkering van een arbeidsongeschiktheidspensioen als een deelnemer arbeidsongeschikt raakt.
Beleggingsrisico (S10)	Dit risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille
Liquiditeitsrisico	Het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.

Niet-financiële risico's	Definitie
Uitbestedingsrisico	Het uitbestedingsrisico is het risico voor het fonds dat de continuïteit/kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden, dan wel voor deze derden beschikbaar gestelde apparatuur en het ter beschikking gesteld personeel wordt geschaad.
Operationele risico's	Het risico dat optreedt voor het fonds bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet-afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen.
Compliance risico	Het compliance risico omvat het risico voor het fonds dat niet of niet tijdig de consequenties van (veranderende) wet- en regelgeving worden onderkend, waardoor wet- en regelgeving op onderdelen worden overtreden.
Reputatierisico	Onder reputatierisico wordt het risico verstaan dat het fonds door het handelen reputatieschade lijdt bij belanghebbenden.
Sponsorrisico	SNP heeft een directe economische en contractuele band met de werkgever als sponsor van het pensioenfonds. Voorbeelden van sponsorrisico's zijn faillissementsrisico, betalingsonmacht van de sponsor veroorzaakt door negatieve ontwikkelingen bij de sponsor, financieringsrisico, beëindiging van de relatie met de sponsor en belangenverstrengeling tussen het pensioenfonds en de sponsor.
IT-risico	Risico's als gevolg van het gebruik van informatietechnologie door SNP.
Integriteitsrisico	Het risico dat de integriteit van SNP wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie en leden van de fondsorganen, een en ander in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door het fonds opgestelde normen.
Juridische risico's	Er zijn diverse juridische risico's te onderscheiden (niet limitatief): 1) Fondsdocumenten voldoen niet aan wettelijke bepalingen. 2) Bestuurders worden persoonlijk aansprakelijk gesteld. 3) Het onvoldoende vorm geven van consistent beleid. 4) Niet of onduidelijk communiceren naar belanghebbenden. 5) Aansprakelijkheid als gevolg van handelen of nalaten door ingehuurd partijen.

Beleidsinstrumenten

Als maatstaf voor de draagkracht van het fonds wordt de beleidsdekkingsgraad genomen. De ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad kan nadelig beïnvloed worden door bovenstaande risico's. Om de risico's te beheersen en de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad te beïnvloeden heeft het fonds een aantal beleidsinstrumenten tot haar beschikking :

- Beleggingsbeleid
- Herverzekeringsbeleid
- Premiebeleid
- Toeslagbeleid

De uitgangspunten rondom deze beleidsinstrumenten volgen uit de risicohouding die het fonds in 2015 heeft bepaald in overleg met de sociale partners en is vastgelegd in de ABTN van het fonds.

Conform de risicoanalyse en ALM studie uitgevoerd in 2015, zijn voor de bepaling van de risicohouding de belangrijkste beleidsuitgangspunten voor de uitvoering van de pensioenregeling in kaart gebracht:

- Het premiebeleid kenmerkt zich door het hanteren van een gedempte kostendekkende premie waarbij voor de disconteringsvoet wordt uitgegaan van een 120-maands voortschrijdend gemiddelde van de rentetermijnstructuur. Er wordt geen premie betaald voor toeslagverlening. In de premie is een opslag opgenomen voor instandhouding van het vereist eigen vermogen en wordt rekening gehouden met de geraamde uitvoeringskosten. Daarnaast is rekening gehouden met de bijstortverplichting van de werkgever.
- Het toeslagbeleid kenmerkt zich door de voorwaardelijkheid en financiering uit de middelen van het fonds. De toeslagambitie voor actieve deelnemers is gelijk aan de salarisstijging op basis van de jaarlijkse structurele loonsverhoging zoals overeengekomen in de cao, maar zal nooit meer bedragen dan 5%. Voor inactieve deelnemers geldt een ambitie op basis van de prijsontwikkeling waarbij geldt dat deze echter niet hoger mag zijn dan de toeslagambitie voor de actieve deelnemers.
- Voor het beleggingsbeleid is uitgegaan van de strategische beleggingsmix zoals weergegeven in het beleggingsplan van het fonds waarbij wordt gehouden met het streven naar een afdekking van het renterisico ten opzichte van de verplichtingen voor 70% op basis van marktwaardering.

Het premiebeleid, toeslagbeleid en beleggingsbeleid worden elders in dit verslag nader toegelicht.

Beleidsmatige toelichting op de aanwezige risico's

Het resulterende beleggingsbeleid kent, in overeenstemming met de risicohouding en het premiebeleid en toeslagbeleid, een relatief gemiddeld risicoprofiel. Met behulp van het beleggingsbeleid kan een verdere beleidsmatige toelichting gegeven worden over hoe het fonds met de belangrijkste financiële risico's omgaat. Volledigheidshalve wordt ook vermeld welk beleid het fonds voert rondom de niet-financiële risico's.

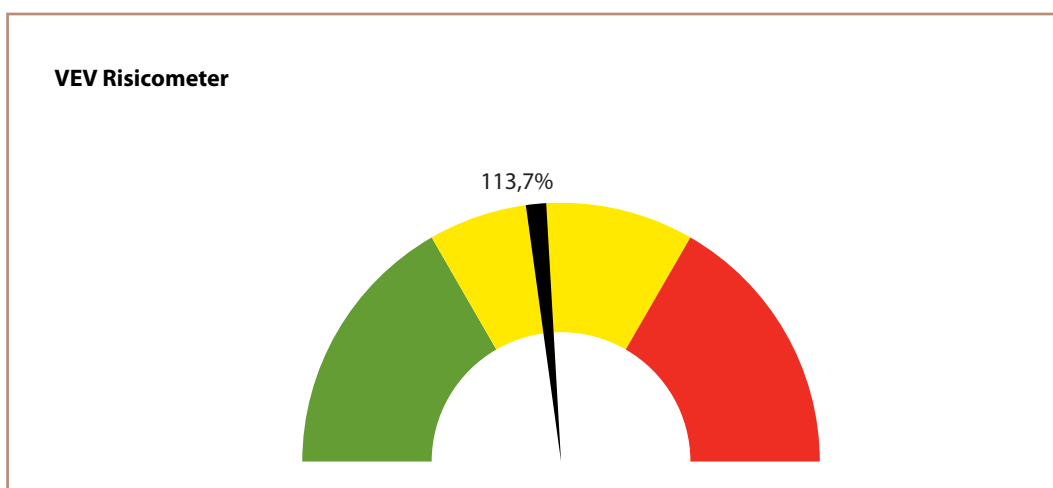
Financiële risico's	Beleid
Renterisico (S1)	Het fonds dekt het grootste gedeelte van het renterisico van de verplichtingen af middels derivaten (voor 70%, met een bandbreedte tussen de 65% en 75%).
Marktrisico (S2, S4)	Onderdeel van de investment beliefs van het het pensioenfonds is het spreiden van risico's. Door deze diversificatie wordt het marktrisico verminderd. Het fonds heeft strategisch 38% belegd in de rendementsportefeuille, verdeeld over hoogrentende waarden (10%) en aandelen (28%). De aandelenportefeuille is gespreid over verschillende regio's: Amerika, Europa, Japan en opkomende markten. Er worden geen derivaten gebruikt om de risico's verder af te dekken. SNP belegt niet in grondstoffen en loopt daardoor geen grondstoffenrisico.
Valutarisico (S3)	Het fonds heeft geen visie rondom de koersontwikkeling van de euro ten opzichte van andere valuta's. Het fonds heeft derhalve besloten om dit risico tegen te gaan. Het beleid van SNP is om het valutarisico (gedeeltelijk) af te dekken. Voor wat betreft de beleggingen in aandelen wordt het valutarisico van de US-dollar, het Engelse pond en de Japanse yen voor 75% afgedekt. Eind 2017 wordt voor circa 29% (2016: 35%) van de beleggingsportefeuille belegd buiten de eurozone.

Financiële risico's	Beleid
Kredietrisico (S5)	Alvorens investeringen aangegaan worden in kredietgevoelige beleggingen wordt de belegging gecontroleerd op haar rating. Voor wat obligatieleningen betreft wordt het kredietrisico gereduceerd door in gespreide portefeuilles te beleggen. Het kredietrisico van 'over the counter' (OTC)-derivaten wordt beperkt dordat er op dagbasis een uitwisseling van onderpand met de tegenpartijen van OTC-derivaten plaatsvindt.
Verzekeringstechnisch risico (S6)	SNP heeft het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico herverzekerd. Door toepassing van de Prognosetafel AG2016 met adequate correcties voor ervaringssterfte, is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.
Beleggingsrisico (S10)	Conform het marktrisico wordt dit risico grotendeels tegengegaan door de goede spreiding binnen de portefeuille van het fonds.
Liquiditeitsrisico	Ultimo 2017 zijn er voldoende obligaties die onmiddellijk te gelde kunnen worden gemaakt om een eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

Niet-financiële risico's	Beleid
Uitbestedingsrisico	Het fonds heeft de uitvoering van de pensioenadministratieactiviteiten uitbesteed aan AZL N.V. De vermogensbeheeractiviteiten zijn uitbesteed aan NNIP. Het uitbestedingsrisico wordt beheerst door met deze partijen deugdelijke contracten af te sluiten, waarvan Service Level Agreements (SLA) onderdeel uitmaken. Voornoemde partijen leveren periodiek rapportages over de naleving van de afspraken, zodat het bestuur de opvolging kan monitoren. Deze rapportages, evenals de SLA-afspraken zelf, zijn onderwerp van gesprek tijdens de jaarlijkse formele evaluaties van de dienstverlening met zowel AZL als NNIP. AZL levert daarnaast een ISAE3402- en ISAE3000-rapportage, NNIP een ISAE3402-rapportage. Deze rapportages worden jaarlijks door het bestuur geanalyseerd. Meer informatie over de uitbesteding staat in het hoofdstuk "Uitbestedingsbeleid" in dit verslag.
Operationele risico's	SNP stelt hoge kwaliteitseisen aan de organisaties, die bij de uitvoering betrokken zijn, op de gebieden zoals interne organisatie, procedure, processen en controles en kwaliteit van de geautomatiseerde systemen. Deze kwaliteitseisen worden periodiek door het bestuur getoetst aan de hand van de periodieke (administratieve) rapportages, de jaarlijkse ISAE-rapportages en de jaarlijkse formele evaluatiegesprekken met AZL en NNIP.
Compliance risico	Het fonds heeft gedetailleerde SLA's afgesproken met haar uitvoerders. Daarnaast heeft het fonds een compliance officer aangesteld die toeziet op de gedragscode door het bestuur van het fonds.
Reputatierisico	Om dit risico te beperken heeft het fonds een integriteitsbeleid vastgesteld evenals een communicatiebeleid waarin transparante communicatie naar haar belanghebbenden voorop staat. Het bestuur voert jaarlijks een integriteitsrisicoanalyse uit

Niet-financiële risico's	Beleid
Sponsorrisico	Het bestuur is zich ervan bewust dat SNP voor de financiering van de pensioenregeling grotendeels afhankelijk is van (ontwikkelingen bij) de sponsor. Om de ontwikkelingen aldaar te monitoren informeert de voorzitter van het bestuur voor iedere bestuursvergadering bij de werkgever of er voor SNP relevante ontwikkelingen zijn. Deze worden vervolgens in het bestuur besproken.
IT-risico	Omdat de pensioen- en financiële administratie zijn uitbesteed, is dit tot een uitbestedingsrisico geworden. Het bestuur maakt voor het delen van vergaderstukken gebruik van 'cloud computing'. De risico's die hiermee samenhangen zijn gering, omdat het een secundaire opslag betreft, geen deelnemersgegevens worden gedeeld en de toegang tot de gegevens beveiligd is. Het bestuur is voornemens om in 2018 een eigen IT-beleid te formuleren
Integriteitsrisico	SNP heeft een integriteitsbeleid vastgelegd middels de gedragscode, incidentenregeling en klokkenluidersregeling. De compliance officer houdt toezicht op de naleving hiervan. Iedere bestuursvergadering wordt besproken of er meldingen in het kader van het integriteitsbeleid zijn. Het bestuur voert bovendien jaarlijks een integriteitsrisicoanalyse uit.
Juridische risico's	SNP beperkt deze risico's onder meer op de volgende wijzen: 1) AZL is aangesteld als bestuursadviseur en actuariële adviseur en toetst in dat kader periodiek de fondsdocumenten. Het bestuur heeft bovendien een controlecyclus vastgesteld. 2) Statutair is bepaald dat SNP, onder voorwaarden, de aansprakelijkheidstelling van het bestuur of individuele bestuurders overneemt. 3) Het bestuur ziet erop toe dat besluitvorming consistent verloopt en goed wordt gedocumenteerd. 4) SNP heeft een communicatiebeleidsplan dat onder meer de wettelijk vereiste communicatie omvat. 5) Met alle ingehuurde partijen worden deugdelijke contractuele afspraken gemaakt. Zie verder het uitbestedingsrisico.

De financiële risico's die het fonds loopt in combinatie met het door het fonds gekozen beleid om deze risico's tegen te gaan zijn objectief meetbaar aan de hand van de hoogte van de vereiste dekkingsgraad. Onderstaande VEV risicometer toont aan dat het beleggingsbeleid van het pensioenfonds een relatief gemiddeld risico kent met een strategisch vereiste dekkingsgraad van 113,7%.

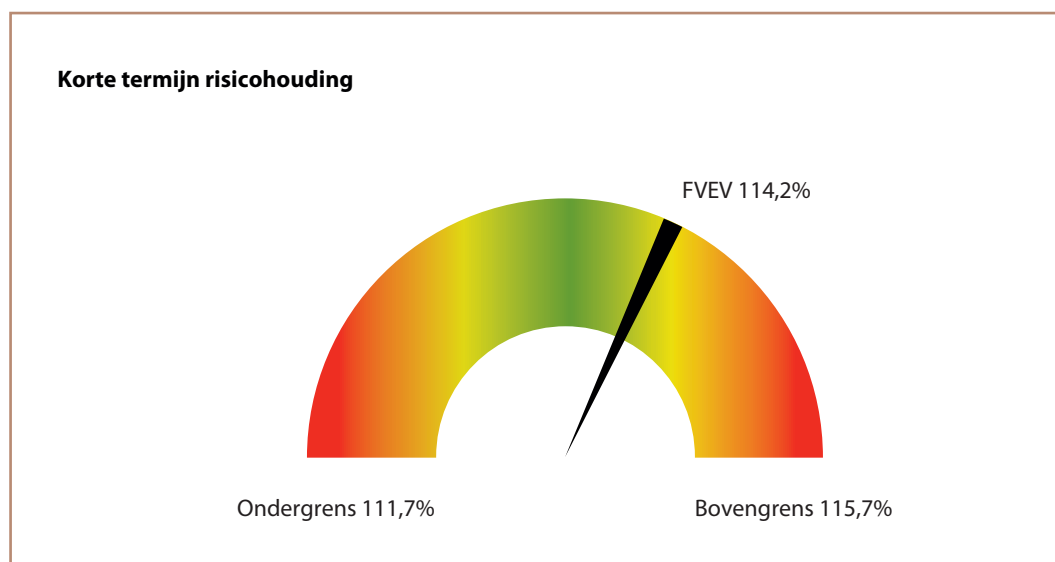

Controle op het gevoerde beleid

Op grond van het nieuw Financieel Toetsingskader (nFTK) moet continu gemonitord en aan de deelnemers gecommuniceerd worden of het gevoerde beleid resulteert in de verwachte doelstellingen. Deze wettelijke verplichting komt tot uitdrukking in de zogeheten 'risicohouding'. De risicohouding van het fonds is de mate waarin het fonds, na overleg met sociale partners en het verantwoordingsorgaan, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds. De risicohouding wordt verder onderverdeeld in een korte termijn risicohouding en een lange termijn risicohouding.

Korte termijn risicohouding

De korte termijn risicohouding wordt gemeten aan de hand van de vereiste dekkingsgraad met bijbehorende bandbreedtes. Indien op enig moment de daadwerkelijke vereiste dekkingsgraad zich buiten deze bandbreedtes bevindt, is dit een eerste indicatie dat het gevoerde beleid niet in lijn is met de doelstellingen van het fonds. Het fonds heeft de risicohouding voor de korte termijn vastgesteld op een vereiste dekkingsgraad tussen de 111,7% en 115,7%. Gedurende 2017 is de daadwerkelijke vereiste dekkingsgraad binnen deze bandbreedtes gebleven en heeft het fonds haar beleid niet hoeven aanpassen. Eind 2017 bedraagt de feitelijk vereiste dekkingsgraad 114,2%.

Lange termijn risicohouding

De lange termijn risicohouding komt tot uitdrukking in de jaarlijks terugkerende haalbaarheidstoets. De belangrijkste uitkomst waarnaar in de haalbaarheidstoets gekeken wordt, is het pensioenresultaat. Het pensioenresultaat is een maatstaf voor koopkrachtbehoud. De sociale partners hebben een pensioenresultaat en ondergrenzen vanuit verschillende scenario's gedefinieerd die aansluiten op de lange termijn risicohouding van het fonds. Het pensioenresultaat en ondergrenzen zijn door het bestuur in overleg met de sociale partners vastgesteld en vastgelegd in de ABTN vanuit de volgende drie situaties:

- De situatie dat het fonds precies beschikt over het vereist eigen vermogen.
- De situatie dat het fonds precies beschikt over de feitelijke dekkingsgraad.
- De situatie van een slechtweersscenario van de feitelijke dekkingsgraad.

In 2015 heeft het fonds aan deze wettelijke verplichting voldaan via de aanvangshaalbaarheidstoets. Dit heeft geleid tot een pensioenresultaat van 99% vanuit de situatie dat aan de feitelijke dekkinggraad wordt voldaan. Tevens is met behulp van de aanvangshaalbaarheidstoets getoetst dat het premiebeleid realistisch en haalbaar is.

In 2017 heeft SNP de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat de resulterende pensioenresultaten voldoen aan de in het kader van de risicohouding vastgestelde ondergrenzen en maximale afwijking. De resultaten van deze haalbaarheidstoets zijn namelijk als volgt:

1. Het verwachte pensioenresultaat komt uit op 105,7% als gestart wordt op de feitelijke dekkinggraad. Dit is boven de gekozen ondergrens van 90%.
2. Het verwachte pensioenresultaat in een slecht weer scenario komt uit op 86% als gestart wordt op de feitelijke dekkinggraad. De afwijking van het middelste scenario is maximaal gelijk aan 23,0%, oftewel een pensioenresultaat van 81,4%. Aan deze grens wordt derhalve voldaan.

Organisatie pensioenfonds

Bestuur

Het bestuur van SNP is paritair samengesteld en bestaat uit 6 personen. Daarvan zijn 3 bestuurders van werkgeverszijde, 2 van werknemerszijde en 1 vertegenwoordiger namens pensioengerechtigden. Einde 2017 was er een vacature voor een werkgeversvertegenwoordiger. Voor iedere geleding is sprake van een vacature voor de functie van plaatsvervangend bestuurslid. In het verslagjaar was W.J.L. Smink voorzitter van het bestuur.

Einde 2017 was de bestuurssamenstelling als volgt:

<i>Werkgeversvertegenwoordigers</i>	W.J.L. Smink (voorzitter) R. Viring Vacature Vacature voor plaatsvervangend lid
<i>Werknemersvertegenwoordigers</i>	E. Tammens J. Bolhuis Vacature voor plaatsvervangend lid
<i>Vertegenwoordiger van pensioengerechtigden</i>	Y. Faber (secretaris, vice-voorzitter) Vacature voor plaatsvervangend lid (H. Elzenga is voorgedragen als kandidaat)

In het verslagjaar zijn de volgende wijzigingen opgetreden in de samenstelling van het bestuur:

- De heer A.V. van der Winden is afgetreden als kandidaat voor de functie plaatsvervangend bestuurslid namens de werkgever. In 2018 is de heer M. Smits voorgedragen als diens opvolger. Het bestuur heeft deze voordracht aangenomen.
- De heer A. Peuscher is afgetreden als kandidaat voor de functie plaatsvervangend bestuurslid namens de werknemers. In 2017 is de heer H. Stevelmans voorgedragen als diens opvolger. Het bestuur heeft deze voordracht in 2018 aangenomen.

Bestuurscommissie Vermogensbeheer (BCV)

Het pensioenfonds kent een BCV met als doel het bestuur te adviseren over het beleggingsbeleid en om de activiteiten van de fiduciair vermogensbeheerder te controleren en monitoren.

De BCV was op 31 december 2017 als volgt samengesteld:

- M. Euverman (voorzitter)
- Y. Faber
- W.J.L. Smink (toehoorder vanuit bestuur)

De heer Euverman is door het bestuur aangesteld als externe voorzitter van de BCV. De heer Euverman is in dienst van Sprenkels & Verschuren.

De regels omtrent de werkwijze, samentelling, taken en bevoegdheden van de BCV zijn vastgelegd in het Reglement BCV.

Visitatiecommissie

Het intern toezicht van het fonds wordt uitgeoefend door een visitatiecommissie. De taken en bevoegdheden van dit orgaan evenals de samenstelling, benoeming en werkwijze zijn vastgesteld in de statuten van het fonds en het Reglement Visitatiecommissie.

De visitatie over het verslagjaar is in 2018 uitgevoerd. De visitatiecommissie bestond uit de volgende leden:

- F. Lemkes
- J. Nieuwenhuizen
- J.P. Vrieleman

In dit verslag is een samenvatting van het rapport van de visitatiecommissie opgenomen.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft een verantwoordingsorgaan ingesteld dat voldoet aan de Pensioenwet. De taken en bevoegdheden van dit orgaan evenals de samenstelling, benoeming en werkwijze zijn vastgelegd in de statuten van het fonds en het Reglement Verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan bestond in het verslagjaar uit 4 personen. Daarvan is 1 lid namens de werkgever, 1 namens werknemers en 2 leden namens pensioengerechtigden. Tevens kent het verantwoordingsorgaan 1 aspirant-lid.

Het oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid in 2017 is opgenomen in het bestuursverslag.

Einde 2017 was het verantwoordingsorgaan als volgt samengesteld:

<i>Vertegenwoordiger van werkgever</i>	R. Schut (voorzitter)
<i>Vertegenwoordiger van de deelnemers</i>	H. Stevelmans
<i>Vertegenwoordiger van pensioengerechtigden</i>	T.A. Afman (secretaris, plaatsvervangend voorzitter)
	H.R. Drent
	W. Tingelaar (aspirant-lid)

Er zijn in het verslagjaar geen wijzigingen opgetreden in de samenstelling van het verantwoordingsorgaan.

De heer Stevelmans is in 2017 voorgedragen als kandidaat voor de functie van plaatsvervangend bestuurslid namens de werknemers. Deze voordracht is in 2018 door het bestuur geaccepteerd. Het lidmaatschap van het verantwoordingsorgaan is daarmee komen te vervallen en er is een vacature ontstaan.

Uitbestede werkzaamheden

Administratie

Als administrateur voor het pensioenfonds zorgt AZL N.V (hierna: AZL) voor de pensioen- en deelnemersadministratie, de financiële administratie en de jaarverslaglegging.

Fiduciair vermogensbeheer

De fiduciaire advisering vond in het verslagjaar plaats op basis van de fiduciair vermogensbeheerovereenkomst met Nationale Nederlanden Investment Partners (NNIP). Aan deze overeenkomst zijn de beleggingsrichtlijnen gehecht.

Advisering en certificering

Het bestuur heeft de bestuursadviesing en -ondersteuning uitbesteed aan AZL. In het verslagjaar zijn de adviserende en uitvoerende actuariële werkzaamheden eveneens uitgevoerd door AZL.

De controle van de jaarrekening is toevertrouwd aan Mazars.

De actuariële certificering is belegd bij Willis Towers Watson.

Verantwoordingsorgaan

Oordeel verantwoordingsorgaan en overzicht 2017

Oordeelvorming

Het verantwoordingsorgaan richt zich bij het vormen van een oordeel op het door het bestuur gevoerde beleid of vastgestelde beleidsvoornemens en de belangenafwegingen die hierover binnen het bestuur plaatsvindt.

De door sociale partners in de pensioenovereenkomst vastgelegde inhoudelijke pensioenafspraken inclusief de daarbij afgewogen belangen maken geen onderdeel uit van het vormen van het oordeel.

Het verantwoordingsorgaan heeft zich een oordeel kunnen vormen aan de hand van:

- de periodiek verstrekte informatie over de financiële ontwikkeling van het fonds,
- de notulen en rapporten van de bestuursvergaderingen,
- het concept jaarverslag en de concept jaarrekening,
- de concept rapporten van de interne (AZL) en externe actuaaris (Towers Watson),
- het concept accountantsverslag Mazars,
- het rapport van de visitatie commissie VCHolland

Bijeenkomsten en overleg

Het Verantwoordingsorgaan kwam in 2017 drie keer bijeen, overlegde twee maal met het bestuur van het Pensioenfonds. Ook is het Verantwoordingsorgaan via themabijeenkomsten op de hoogte gehouden van ontwikkelingen op het gebied van het beleggingsproces van het SNP en het beleggingsplan voor 2017 tevens is er een kennismaking met een presentatie geweest over het Delta Lloyd APF.

Het overleg met het bestuur verliep altijd constructief. Het Verantwoordingsorgaan vroeg om uitleg wanneer dat nodig was en hechtte groot belang aan openheid, duidelijkheid en transparante belangenafweging.

Uitgebrachte adviezen

Het Verantwoordingsorgaan werd 6 maal om advies gevraagd. Adviesaanvragen gingen vergezeld van een toelichting waarin de overwegingen voor het voorgenomen bestuursbesluit werden uiteengezet. In sommige gevallen werd het Verantwoordingsorgaan al bij de besluitvorming betrokken. De adviezen van het Verantwoordingsorgaan bestaan naast het advies uit vragen en opmerkingen, die vervolgens door het Bestuur werden meegenomen.

Het Verantwoordingsorgaan bracht een positief advies uit over de volgende onderwerpen:

- het communicatiebeleidsplan
- reglement Intern Toezicht
- reglement Verantwoordingsorgaan
- de uitvoeringsovereenkomst.
- de samenstelling van de visitatiecommissie.
- premie 2018.

Oordeel over het beleid en de uitvoering van het beleid 2017

Alle eigen bevindingen, de bevindingen van de actuarissen, accountant en de visitatiecommissie in overweging nemende, oordeelt het verantwoordingsorgaan positief over het handelen van het bestuur inzake het gevoerde beleid, de gemaakte beleidskeuzes en de naleving van principes voor goed pensioenfondsbestuur.

Het positieve advies op alle adviesaanvragen, geeft al aan dat het Bestuur, naar het oordeel van het Verantwoordingsorgaan, een goed beleid heeft gevoerd en beleidskeuzes heeft gemaakt die op evenwichtige wijze recht doen aan de betrokken belangen.

Samenstelling Verantwoordingsorgaan

In 2017 zijn er geen wijzigingen geweest in de samenstelling van het Verantwoordingsorgaan.

Begin 2018 is er een vacature ontstaan bij het Verantwoordingsorgaan door het vertrek van de heer H. Stevelmans. Medio 2018 loopt de zittingsperiode van meerdere leden van het Verantwoordingsorgaan af; alle (her)benoemingen zullen plaatsvinden met inachtneming van de statutaire (her)verkiezingsprocedure.

Aandachtspunten en Vooruitblik 2018

Het Verantwoordingsorgaan blijft de aandacht van het bestuur vragen voor:

- Het voorkomen van negatieve gevolgen door toepassing van de premiesystematiek op basis van gedempte premie.
- De mate van afdekking van de rentegevoeligheid.
- De toekomst van fonds SNP.
- De communicatie. Het VO onderstreept het belang van heldere en eenvoudige communicatie gericht op de doelgroep. Hiervoor is het van belang dat de betrouwbare en duidelijke informatie te vinden is op de website van het pensioenfonds. Ook de informatiesessies, die door het bestuur zijn gehouden voor deelnemers en gepensioneerden, zijn hierbij van belang.
- Compliance officer. Het VO vindt het belangrijk dat in 2018 er een nieuwe compliance officer wordt benoemd.
- De ALM- studie, die in 2018 wordt uitgevoerd, zal door het VO met grote belangstelling worden gevolgd.
- De aanbevelingen van de visitatiecommissie zullen de aandacht van het VO vragen.

Een belangrijke ontwikkeling in Nederland is de maatschappelijke discussie over de toekomst van het pensioenstelsel. Eventuele wijzigingen daarin kunnen gevolgen hebben voor het pensioenfonds. Het Verantwoordingsorgaan blijft de ontwikkelingen op de voet volgen.

R.A. Schut (voorzitter)
T.A.A. Afman (secretaris)
H.R.D. Drent

Juni 2018

Reactie van het bestuur

Het bestuur heeft met belangstelling kennis genomen van het oordeel en de aandachtspunten van het verantwoordingsorgaan over haar handelen ten aanzien van het gevoerde beleid en over beleidskeuzes voor de toekomst en kan zich hierin vinden. Het bestuur zal in 2018 aandacht besteden aan de opvolging van de door het verantwoordingsorgaan aangegeven aandachtspunten.

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan voor haar werkzaamheden in 2017 en ziet uit naar de voortzetting van de goede en constructieve samenwerking in de komende jaren.

Visitatiecommissie

Bevindingen Visitatiecommissie

1. Inleiding

Het bestuur heeft VCHolland en daarmee de leden van de visitatiecommissie, na advies van het Verantwoordingsorgaan (VO) van het Fonds, de opdracht gegeven tot de uitvoering van een visitatie bij het Fonds in het kader van een driejaarscyclus van visitaties zoals met het Fonds is overeengekomen.

De visitatiecommissie (VC) heeft tot (wettelijke) taak toezicht te houden op (de totstandkoming van) het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds.

De visitatiecommissie is ten minste belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever en in het jaarverslag.

Het intern toezicht vervult zijn taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

VCHolland heeft voor de uitvoering van visitaties een werkwijze ontwikkeld die uiteindelijk uitmondt in een rapportage over de bevindingen en het oordeel van de visitatiecommissie. De visitatieperiode strekte zich uit tot de op 31 december 2017 beschikbare informatie.

2. Oordeel/Bevindingen

Samenvattend oordeel:

De VC is van oordeel dat het beleid van het bestuur voldoende evenwichtig en op een voldoende zorgvuldige manier tot stand is gekomen en uitgevoerd. Het bestuur heeft een planning met betrekking tot de implementatie van het integraal risicobeheer en verwacht in 2018 hierin verdere voortgang te boeken. De VC is van oordeel dat het Fonds de prioriteiten adequaat stelt. Gedurende 2017 zijn er geen majeure constatering met betrekking tot de algemene gang van zaken in het Fonds.

a. Follow up vorige visitatie

De VC is van oordeel dat op toereikende wijze aandacht is besteed aan de opvolging van de aanbevelingen uit de vorige visitatie.

b. Algemene gang van zaken

Het bestuur geeft er blijk van voldoende voeling te hebben met de veranderde omgeving, wijzigingen in wet- en regelgeving en in financiële en niet-financiële ontwikkelingen binnen het Fonds. De VC doet de aanbeveling de realisatie van de actiepunten zoals vermeld in het verslag van het bestuur in het jaarrapport 2016 systematisch vast te leggen in een herkenbaar onderdeel van dit verslag. De VC heeft in het overleg met het bestuur vernomen dat mede 2018 de beschikbare alternatieven voor de uitvoering van de pensioenregeling zullen worden geïnventariseerd en uitgewerkt.

c. Governance

De VC is van oordeel dat goed pensioenbestuur en beheerste en integere bedrijfsvoering adequaat geborgd zijn. Het bestuur heeft missie en visie van het Fonds vertaald naar een strategie en algemene beleidsuitgangspunten en heeft dit verder geconcretiseerd in

(jaarlijkse) doelstellingen. De VC beveelt aan de door de uitbestedingsorganisaties verstrekte ISAE rapportages te toetsen aan de eigen normen en deze toetsing vast te leggen. Het VO functioneert adequaat. Er wordt tijdig om advies gevraagd.

d. Geschiktheid

De VC is van oordeel dat het Fonds voldoende onderneemt om de geschiktheid van de fondsorganen en haar leden afzonderlijk te bewaken. Het beleid is vastgelegd en het geschiktheidsplan is in 2018 geactualiseerd. De relatie tussen bestuur en Verantwoordingsorgaan is transparant en van een goed niveau. Het tijdsbeslag voor de bestuursfunctie neemt toe. Hierover is overleg geweest en er zijn afspraken gemaakt met de werkgever. De diversiteit in huidige samenstelling van de fondsorganen is vooralsnog niet in overeenstemming met de normen van de Code Pensioenfondsen.

e. Beleggingen

De beleggingsstrategie wordt eens in de drie jaar vastgesteld aan de hand van een ALM-studie waarbij de risicohouding als input wordt meegegeven. Er wordt bij de vaststelling van deze strategie en het daarvan afgeleide beleggingsbeleid ook rekening gehouden met de door het Fonds gehanteerde beleggingsbeginselen. De meest recente ALM-studie dateert van 2015. In het tweede kwartaal van 2018 staat een nieuwe ALM-studie gepland.

Het beleggingsbeleid wordt jaarlijks vastgesteld middels een beleggingsplan. Het Fonds maakt bij de vormgeving van het beleggingsproces gebruik van een beleggingscommissie met een externe adviseur, van een fiduciair beheerder NN IP en van diverse rapportages (ook inzake risicobeheer). Gegeven de overeengekomen taken en verantwoordelijkheden van de onderscheiden partijen wordt hiermee in beginsel een adequaat proces voldoende geborgd. De VC beveelt aan het beleid inzake het maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) te herijken, vast te stellen en in 2018 te implementeren.

f. Risico's

Het Fonds beschikt in 2017 nog niet over een integraal risico managementsysteem (hierna IRM). Wel beschikt het Fonds over een Integraal Dynamisch Beleidsplan (hierna IDM) dat gebruikt kan worden om de beheersing van alle risico's uit te werken en een integraal IRM op te zetten. Hiermee is in 2017 wel een start gemaakt. Er is externe expertise ingezet en meerdere sessies van het bestuur zijn hieraan besteed. De planning voor implementatie (medio 2017) is niet gerealiseerd. De VC beveelt aan hier prioriteit aan te geven en er zorg voor te dragen het IRM in 2018 vast te stellen en te verwerken in het IDB en te implementeren. Tevens beveelt de VC aan binnen het bestuur één bestuurslid, geen lid van het BCV, de taak van het risicomanagement toe te kennen.

g. Communicatie

De VC is van oordeel dat het Fonds een adequaat communicatiebeleid heeft geformuleerd en vastgelegd in een geactualiseerd communicatiebeleidsplan met speerpunten en een planning. In het beleidsplan zijn de communicatiestrategie en doelstellingen vastgelegd. De VC beveelt aan om aandacht te besteden aan de evaluatie van de effectiviteit van de communicatie door middel van een tevredenheidsonderzoek. Voorts beveelt de VC aan om met een door de AFM gepubliceerde 'checklist verplichte informatieverstrekking' na te gaan of het Fonds hieraan voldoet.

Utrecht, 17 april 2018

De visitatiecommissie,
Frans Lemkes
Jacques Nieuwenhuizen
Jan Peter Vrieleman

Reactie van het bestuur

Bevindingen visitatierapport 2017

Het bestuur is de visitatiecommissie erkentelijk voor het uitgevoerde onderzoek. Intern onderzoek door onafhankelijke deskundigen levert naar de mening van het bestuur een meerwaarde op binnen de fondsorganisatie. Ook is het bestuur het verantwoordingsorgaan erkentelijk voor de deelname aan de bespreking die met de visitatiecommissie heeft plaatsgevonden.

Het bestuur zal de gegeven aanbevelingen zorgvuldig in overweging nemen en bespreken met het verantwoordingsorgaan. In het volgende jaarverslag zal over de opvolging van de aanbevelingen worden gerapporteerd.

Opvolging aanbevelingen visitatierapport 2016

In 2017 heeft de visitatiecommissie een visitatie uitgevoerd over het jaar 2016. De samenvatting van het visitatierapport en een overzicht van de aanbevelingen van de visitatiecommissie waren opgenomen in het bestuursverslag 2016. Het bestuur geeft een toelichting over de opvolging van de aanbevelingen.

Het bestuur heeft in 2017 op de volgende wijze opvolging gegevens aan de algemene aanbevelingen van de visitatiecommissie:

- Het bestuur monitort de kosten op kwartaalbasis op basis van de kostenrapportages. De hoogte van de kosten maakt onderdeel uit van de afwegingen in het kader van de toekomstanalyse. De eerstvolgende toekomstanalyse is gepland voor medio 2018. In september 2017 is een tussenanalyse uitgevoerd op basis van diverse kwetsbaarheidscriteria. Toen is geconstateerd dat een eerdere analyse dan medio 2018 niet noodzakelijk is.
- Het bestuur heeft oog voor alternatieven voor de uitvoering van de pensioenregeling. In september 2017 heeft een APF een presentatie verzorgd. Het bestuur is zich ervan bewust dat de initiële besluitvorming over de (uitvoering van de) pensioenregeling bij de sociale partners ligt, maar is bereid om de sociale partners faciliteren en ondersteunen.

De visitatiecommissie heeft voorts enkele aanbevelingen op het gebied van bestuur en organisatie gedaan. Naar aanleiding daarvan zijn in 2017 de volgende stappen gezet:

- Het bestuur heeft op basis van de missie en visie van het fonds een strategie uitgewerkt met strategische speerpunten. Deze speerpunten en het daarbij behorende jaarplan zijn in dit bestuursverslag opgenomen en waren ook in het bestuursverslag over boekjaar 2016 gepresenteerd. De strategie wordt jaarlijks opnieuw beoordeeld en speerpunten voor het komende jaar worden gedefinieerd.
- Het oordeel van het verantwoordingsorgaan over boekjaar 2016 is in het bestuursverslag 2016 nader uitgewerkt met onder meer een diepere onderbouwing van het oordeel en aanbevelingen aan het bestuur.

Ook op het gebied van deskundigheid heeft het bestuur opvolging gegeven aan de aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Het onderwerp deskundigheid en tijdsbeslag is uitgebreid besproken in de zelfevaluatie die in 2017 onder leiding van een externe deskundige is uitgevoerd. Daarnaast is aandacht besteed aan de jaarlijkse invulling van het opleidingsplan door zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan en wordt in dit jaarverslag gerapporteerd over de leeftijdsopbouw van beide fondsorganen in relatie tot de leeftijdsopbouw van de belanghebbenden bij het fonds.

Het bestuur heeft, conform aanbevelingen van de visitatiecommissie op het gebied van beleggingen, in 2017 geborgd dat het beleggingsplan voor het komende jaar tijdig (voor aanvang van het jaar) was afgerond. Daarnaast heeft het bestuur geconstateerd dat het in 2016 geactualiseerde Reglement BCV een adequate vastlegging biedt van de taken en verantwoordelijkheden van de diverse bij het vermogensbeheer betrokken gremia. De periodieke evaluatie van de BCV door het bestuur is opgenomen op de jaarkalender van het fonds om te borgen dat deze jaarlijks plaatsvindt.

Ook op het gebied van risicomanagement zijn stappen gezet in 2017. Er is gestart met de uitwerking van een herzien integraal risicomanagementbeleid. Onderdeel hiervan is het borgen van een periodieke evaluatie van het risicomanagement. Na afronding zal worden beoordeeld hoe het integraal beleidsplan (IDB) van het fonds met het risicomanagementbeleidsplan kan worden geïntegreerd. Als onderdeel van het risicomanagement beoordeelt het bestuur jaarlijks de ISAE-rapportages van AZL en NNIP. De conclusies worden schriftelijk vastgelegd, conform aanbeveling van de visitatiecommissie.

Tot slot heeft de visitatiecommissie aanbevelingen op het gebied van communicatie gedaan. Dit heeft ertoe geleid dat in dit bestuursverslag, en het bestuursverslag over boekjaar 2016, de reële dekkingsgraad is opgenomen. De werkgroep communicatie van het bestuur buigt zich daarnaast over de wijze van meting van de effectiviteit van communicatiemiddelen.

Het verslag van het bestuur is vastgesteld te Groningen d.d. 8 juni 2018.

Het bestuur

W.J.L. Smink

Y. Faber

R. Viring

E. Tammens

J. Bolhuis

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na resultaatverdeling; in duizenden euro)

Activa	2017	2016
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Vastgoedbeleggingen	806	1.689
Aandelen	72.649	71.211
Vastrentende waarden	159.108	145.383
Derivaten	267	18.178
Overige beleggingen	5.673	0
	238.503	236.461
Vorderingen en overlopende activa [2]	170	3.431
Liquide middelen [3]	521	600
Totaal activa	239.194	240.492

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2017	2016
Stichtingskapitaal en reserves [4]	25.389	16.698
Technische voorzieningen Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [5]	212.925	219.983
Kortlopende schulden en overlopende passiva [6]	880	3.811
Totaal passiva	239.194	240.492

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2017	2016
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [7]		
Directe beleggingsopbrengsten	3.435	3.502
Indirecte beleggingsopbrengsten	3.851	20.086
Kosten van vermogensbeheer	-285	-327
	7.001	23.261
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [8]	2.757	2.730
Saldo van overdrachten van rechten [9]	-92	0
Pensioenuitkeringen [10]	-7.497	-7.169
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [11]		
Wijziging rentecurve	2.528	-16.586
Benodigde intresttoevoeging	476	124
Toevoeging pensioenopbouw	-2.876	-2.845
Overgenomen pensioenverplichtingen	0	0
Overgedragen pensioenverplichtingen	134	0
Toename voorziening toekomstige kosten	-144	-144
Vrijval excassokosten	375	368
Uitkeringen	7.365	7.216
Actuarieel resultaat op sterfte	17	-327
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	-733	311
Actuarieel resultaat op mutaties	-84	-224
Overige wijzigingen actuariële grondslagen/methoden	0	590
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	0	50
	7.058	-11.467

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2017	2016
Herverzekering [12]	-27	206
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [13]	-616	-579
Overige baten en lasten [14]	107	0
Saldo van baten en lasten	8.691	6.982
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	8.691	6.982

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2017	2016
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	2.796	2.546
Uitkeringen uit herverzekering	200	411
Overige	3	0
	2.999	2.957
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-7.487	-7.171
Overgedragen pensioenverplichtingen	-92	0
Premies herverzekering	-239	-334
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-634	-624
	-8.452	-8.129
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	6.048	3.619
Verkopen en aflossingen beleggingen	180.053	44.236
Overige	43	0
	186.144	47.855
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-180.649	-41.855
Kosten van vermogensbeheer	-121	-325
	-180.770	-42.180
Mutatie liquide middelen	-79	503
Saldo liquide middelen 1 januari	600	97
Saldo liquide middelen 31 december	521	600

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds (SNP) is een rechtspersoon naar Nederlands recht, statutair gevestigd te Groningen. Het pensioenfonds stelt zich ten doel de pensioenovereenkomsten uit te voeren die de werknemers in dienst van Koninklijke Theodorus Niemeijer B.V. (BAT Niemeijer) met hun werkgever vóór 1 januari 2010 zijn aangegaan. Deze overeenkomsten omvatten een toezegging omtrent ouderdoms-, overbruggings-, partner- en wezenpensioen, alsmede een voortzetting van de pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid.

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaggeving

Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds heeft bij de samenstelling van dit jaarverslag de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en Titel 9 Boek 2 BW toegepast, met inachtneming van artikel 146 van de Pensioenwet.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar, tenzij anders vermeld.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "vorderingen of schulden uit hoofde van effectentransacties".

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Waardering

Algemene grondslagen

Alle activa en passiva zijn gewaardeerd tegen de kostprijs, tenzij hierna een andere waarderingsgrondslag wordt vermeld. Voor kortlopende vorderingen en schulden wordt de kostprijs geacht een redelijke benadering te zijn van de reële waarde.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's (x 1.000), zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

Beleggingen

Vastgoedbeleggingen

De beleggingen in direct vastgoed zijn gewaardeerd op actuele waarde, zijnde de taxatiewaarde. De beurs genoteerde aandelen in vastgoedbeleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet beurs genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Aandelen

De beurs genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet beurs genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Vastrentende waarden

De beurs genoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet beurs genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Hypothecaire leningen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor participaties in hypotheekfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Leningen op schuldbekentenis worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de contante waarde van de met vervroegde aflossing aangepaste kasstromen, verdisconteerd tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden inclusief eventuele opslagen, behorende bij het risicoprofiel van de leningen.

Deposito's worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor deposito's is het verschil tussen marktwaarde en nominale waarde in het algemeen gering.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters, zijnde de risicovrije rente op basis van de EONIA-curve. In het verleden gold als disconteringsvoet de EURIBOR-curve. RJ610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid. Vorderingen en overlopende activa worden onderscheiden van vorderingen in verband met beleggingstransacties conform RJ 610.208. Conform RJ 610.208 mogen overige vorderingen en schulden inzake vastgoedbeleggingen, aandelen en vastrentende waarden betreffende te vorderen respectievelijk te betalen posities of tijdelijke banksaldi in verband met beleggingstransacties onder de beleggingsrubrieken vastgoedbeleggingen, aandelen en vastrentende waarden worden geclassificeerd indien deze door het pensioenfonds niet kunnen worden aangewend voor andere doelen dan beleggingstransacties.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen. De statutaire reserves en de overige wettelijke reserves die het pensioenfonds conform artikel 2:389 en artikel 2:390 BW vormt, blijken op grond van artikel 2:373 lid 1 BW afzonderlijk uit de balans.

Overige schulden en overlopende passiva

Schulden worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen. Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

Technische voorzieningen voor risico fonds

De voorzieningen zijn gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Premiebijdragen

24,1% van de salarissom.

Rekenrente

De rentetermijnstructuur conform publicatie door DNB. Voor Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds is de rekenrente ultimo 2017 gelijk aan 1,43% (2016: 1,26%).

Overlevingstafel

AG2016 (startjaar 2018) met ES AZL 2016 ervaringssterfte.

Gehuwdheid

Voor de gepensioneerden wordt uitgegaan van de werkelijke burgerlijke staat. Voor de deelnemers en gewezen deelnemers wordt het systeem onbepaalde man/vrouw gehanteerd.

Leeftijdsverschil

Uitgangspunt is dat de vrouw drie jaar jonger is dan de man.

Kosten

In de technische voorziening voor risico fonds is een kostenvoorziening begrepen van 5,1% van de nettovoorziening.

Arbeidsongeschiktheid

Bij (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid wordt (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling verleend.

Wezenpensioen

De koopsomlasten voor niet-ingegaan wezenpensioen zijn gesteld op respectievelijk 3,2% en 1,6% van het verzekerde bedrag voor mannelijke en vrouwelijke deelnemers. Tot de pensioendatum wordt voor niet-ingegaan wezenpensioen een voorziening gevormd ter hoogte van respectievelijk 3,2% en 1,6% van de (fictieve) voorziening voor ingegaan tijdelijk ouderdomspensioen tot de pensioendatum voor mannelijke en vrouwelijke deelnemers. Na de pensioendatum wordt aangenomen dat er geen kinderen meer zullen zijn die aanspraak op wezenpensioen zullen hebben.

Resultaatbepaling

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten; bij de aandelen wordt hieronder verstaan het bruto-dividend verminderd met de kosten. Dividenden op beleggingen worden als opbrengst verantwoord op het tijdstip dat de koers van het desbetreffende fonds ex-dividend noteert. De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van aandelen vastgoedmaatschappijen, aandelen, commodities, obligaties en leningen op schuldbekentnissen;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties;
- alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kosten van vermogensbeheer

Onder de kosten van vermogensbeheer worden zowel de interne als externe beheer- en administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen. Aan- en verkoopkosten van beleggingen worden opgenomen in de kostprijs respectievelijk in mindering gebracht op de verkoopopbrengst van de betreffende beleggingen.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Intresttoevoeging

De intresttoevoeging wordt berekend over de beginstand van de voorziening pensioenverplichtingen en de mutaties hierin gedurende het jaar. Onder het FTK is de intresttoevoeging gelijk aan de 1-jaars rente. Op basis van de DNB-rentetermijnstructuur primo 2017 is deze rente gelijk aan -0,22% (2016: -0,06%).

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoerings- en administratiekosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoerings- en administratiekosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Herverzekering

Het fonds had tot en met 2017 het overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico volledig herverzekerd bij Nationale Nederlanden. Vanaf 2018 zijn deze risico's herverzekerd bij ElipsLife. Beide risico's zijn herverzekerd op basis van risicokapitalen.

Premies herverzekering

Herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Uitkeringen uit herverzekering

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden als actief verantwoord op het moment dat de onderhavige verzekerde gebeurtenis zich voordoet. De waardering van de vordering is gelijk aan het verzekerde risicokapitaal voor de onderhavige verzekerde.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Verbonden partijen

De organisatie en de werkwijze binnen het pensioenfonds is zodanig dat geen van de verbonden personen noch betrokkenen vanwege hun rol binnen het fonds kunnen beschikken over koersgevoelige informatie die vervolgens gebruikt kan worden voor privé transacties. De voor verbonden personen en betrokkenen beschikbare informatie is altijd openbaar.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Resultaatbestemming

Statutaire bepalingen omtrent de resultaatbestemming

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de resultaatbestemming.

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2017 te muteren in de algemene reserve.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2016		Aankopen/ Verstrek- kingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2017
		Herallocatie					
Vastgoedbeleggingen							
Vastgoed beleggingsfondsen	1.689	0	0	-1.037	79	75	806
Aandelen							
Aandelen beleggingsfondsen	71.211	0	30.142	-34.985	1.577	4.704	72.649
Vastrentende waarden							
Obligaties en andere vastrentende waarden	145.383	0	143.505	-129.971	-2.023	2.214	159.108
Derivaten							
Valutaderivaten	536	-1.497	0	-1.941	1.941	1.228	267
Rentederivaten	17.642	-909	0	-10.794	10.794	-16.733	0
	18.178	-2.406	0	-12.735	12.735	-15.505	267
Geldmarktfondsen	0	0	7.001	-1.323	-1	-4	5.673
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds activa zijde	236.461	-2.406	180.648	-180.051	12.367	-8.516	238.503
Derivaten (passiva zijde)							
Valutaderivaten	-1.554	1.497					-57
Rentederivaten	-909	909					0
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds passiva zijde	-2.463	2.406	0	0	0	0	-57
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	233.998	0	180.648	-180.051	12.367	-8.516	238.446

Categorie		
Lopende intrest vastrentende waarden	1.907	59
Lopende intrest derivaten	754	0
Overige vorderingen beleggingen	10	0
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	229	86
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds, incl. lopende intrest en liquide middelen		236.898
		238.591

Onderpand met betrekking tot derivaten

Het fonds belegt in derivaten. Afhankelijk van de waarde van de derivaten ontvangt of verstrekt het fonds onderpand. Bij een positieve waarde van de derivaten ontvangt het fonds onderpand en bij een negatieve waarde verstrekt het fonds onderpand. Per jaareinde geldt dat het fonds per saldo collateral heeft verstrekt (€ 38.085). Dit onderpand in de vorm van Europese staatsobligaties wordt geleverd als afdekking van kredietrisico op de tegenpartij. De vastrentende waarden worden bruto gepresenteerd, waardoor het onderpand in de balans onder de beleggingen is verantwoord.

Categorie (indeling categorie is op basis van "look through")¹⁾	Stand ultimo 2017	Lopende intrest	Overige vorderingen en liquide middelen	Toe-passing Look Through	Stand risico-paragraaf
Vastgoedbeleggingen	806	0	0	-71	735
Aandelen	72.649	0	0	-144	72.505
Vastrentende waarden	159.108	59	0	-72.295	86.872
Derivaten	210	0	0	-469	-259
Overige	5.673	0	86	72.979	78.738
	238.446	59	86	0	238.591

1) Bij toepassing van het look-through principe wordt door de betreffende beleggingsfondsen heen gekeken en vervolgens worden onderliggende beleggingen toebedeeld naar hun desbetreffende beleggingscategorie.

Categorie (indeling categorie is op basis van "look through")¹⁾	Stand ultimo 2016	Lopende intrest	Overige vorderingen en liquide middelen	Toe-passing Look Through	Stand risico-paragraaf
Vastgoedbeleggingen	1.689	0	0	-122	1.567
Aandelen	71.211	0	0	-1.067	70.144
Vastrentende waarden	145.383	1.907	0	1.411	148.701
Derivaten	15.715	754	0	-105	16.364
Overige	0	0	239	-117	122
	233.998	2.661	239	0	236.898

Methodiek bepaling marktwaarde

Level 1: De waardering is gebaseerd op genoteerde marktprijzen.

Level 2: De waardering is een afgeleide berekening van een marktnotering of een onafhankelijke taxatie.

Level 3: De waardering is gebaseerd op een netto-contante-waardeberekening of een intern gehanteerd waarderingsmodel.

Categorie (indeling categorie is op basis van "look through")	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2017
Vastgoedbeleggingen		735		735
Aandelen	72.505			72.505
Vastrentende waarden	86.872			86.872
Derivaten		219	-478	-259
Liquiditeiten	78.738			78.738
Totaal belegd vermogen	238.115	954	-478	238.591

Categorie (indeling categorie is op basis van "look through")	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2016
Vastgoedbeleggingen	0	1.567	0	1.567
Aandelen	70.144	0	0	70.144
Vastrentende waarden	148.701	0	0	148.701
Derivaten	0	-1.133	17.497	16.364
Liquiditeiten	122	0	0	122
Totaal belegd vermogen	218.967	434	17.497	236.898

1) Bij toepassing van het look-through principe wordt door de betreffende beleggingsfondsen heen gekeken en vervolgens worden onderliggende beleggingen toebedeeld naar hun desbetreffende beleggingscategorie.

	2017		2016	
[2] Vorderingen en overlopende activa				
Vorderingen op verzekeringsmaatschappijen	52		760	
Vorderingen op ondernemingen	59		0	
Lopende intrest en nog te ontvangen dividend				
– Vastrentende waarden	59		1.907	
– Derivaten	0		754	
– Overige vorderingen beleggingen	0		10	
Subtotaal lopende intrest en nog te ontvangen dividend	59		2.671	
Totaal vorderingen en overlopende activa	170		3.431	
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.				
[3] Liquide middelen				
Depotbanken	86		229	
ING Bank N.V.	435		371	
	521		600	
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.				
[4] Stichtingskapitaal en reserves				
Stichtingskapitaal	0		0	
Algemene reserve				
Stand per 1 januari	16.698		9.716	
Saldobestemming boekjaar	8.691		6.982	
Stand per 31 december	25.389		16.698	
Totaal eigen vermogen	25.389		16.698	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	8.703	104,1%	8.883	104,0%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	29.144	113,7%	30.750	114,0%
De dekkingsgraad is		111,9%		107,6%
De beleidsdekkingsgraad is		110,4%		104,4%
De dekkingsgraad is vastgesteld als het totaal vermogen gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds De berekening is als volgt: $(25.389 + 212.925) / 212.925 \times 100\% = 111,9\%$				

Technische voorzieningen

[5] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

	2017	2016
Stand per 1 januari	219.983	208.516
Het verloop van de voorziening is als volgt:		
- Wijziging rentecurve	-2.528	16.586
- Benodigde intresttoevoeging	-476	-124
- Toevoeging pensioenopbouw	2.876	2.845
- Overgenomen pensioenverplichtingen	0	0
- Overgedragen pensioenverplichtingen	-134	0
- Toename voorziening toekomstige kosten	144	144
- Vrijval excassokosten	-375	-368
- Uitkeringen	-7.365	-7.216
- Actuarieel resultaat op sterfte	-17	327
- Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	733	-311
- Actuarieel resultaat op mutaties	84	224
Overige wijzigingen actuariële grondslagen/methoden	0	-590
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	0	-50

Stand per 31 december

De technische voorziening voor risico pensioenfonds is als volgt opgebouwd:

- Actieve deelnemers	51.101	62.101
- Gewezen deelnemers	54.221	50.120
- Pensioengerechtigden	107.603	107.762
	212.925	219.983

[6] Kortlopende schulden en overlopende passiva

Derivaten	57	2.463
Schulden aan aangesloten ondernemingen	218	179
Verzekeringsmaatschappijen:		
- NN inzake premie herverzekering	0	721
Belastingen en sociale premies	167	158
Schulden inzake kosten van vermogensbeheer	349	185
Schulden inzake pensioenuitvoerings- en administratiekosten	89	105
	880	3.811

Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Het fonds heeft meerjarige overeenkomsten afgesloten met AZL inzake de pensioen- en deelnemersadministratie en de financiële administratie, en met NNIP inzake de beleggingsadministratie en rol als custodian. Deze overeenkomsten hebben een looptijd korter dan 5 jaar.

Looptijd

Uitvoeringsovereenkomst AZL N.V. 1 januari 2013 t/m 31 december 2017 (verlenging met 5 jaar)

Fiduciaire vermogensbeheerovereenkomst 1 juli 2013 tot oneindig (met een opzegtermijn van 3 maanden)

Herverzekeringsovereenkomst 1 januari 2013 t/m 31 december 2017 (verlenging met 5 jaar)

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

De bezoldiging voor de (voormalige) bestuurders tezamen bedraagt € 0 (2016: € 0).

Personeel

Gedurende het boekjaar 2017 had Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds geen personeelsleden in dienst.

Baten en lasten	2017	2016
[7] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Vastgoedbeleggingen	14	3
Aandelen	48	1
Vastrentende waarden	2.423	2.590
Derivaten	995	1.007
Geldmarktfondsen	0	0
Subtotaal	3.480	3.601
Banken	-43	-33
Intrest bij waardeoverdrachten	-1	0
Overige	-1	-66
Totaal directe beleggingsopbrengsten	3.435	3.502
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoedbeleggingen	79	35
Aandelen	1.577	667
Vastrentende waarden	-2.023	1.351
Derivaten	12.735	-90
Geldmarktfondsen	-1	0
Valutaverschillen	0	-3
	12.367	1.960

	2017	2016
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoedbeleggingen	75	119
Aandelen	4.704	6.403
Vastrentende waarden	2.214	7.704
Geldmarktfondsen	-4	0
Derivaten	-15.505	3.900
	-8.516	18.126
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	3.851	20.086
Kosten van vermogensbeheer		
Beheerloon		
– Aandelen	-85	-101
– Vastrentende waarden	-187	-191
– Overige	-180	-178
Rebate fees		
– Aandelen	74	57
– Vastrentende waarden	93	86
Totaal kosten vermogensbeheer	-285	-327
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	7.001	23.261
[8] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Pensioenpremie werkgevers	2.284	2.265
Pensioenpremie werknemers	648	625
Extra storting BAT Niemeijer i.v.m. kostendekkende premie	-218	-179
Totaal feitelijke premie	2.714	2.711
Inkoopsommen	43	19
	2.757	2.730

De premiebijdragen (exclusief extra storting BAT Niemeijer herstellpremie) van werkgevers en werknemers bedragen in totaal circa 24,1% (2016 21,4%) van de salarissom. De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

	2017	2016
Kostendeekkende premie	3.892	3.826
Gedempte kostendeekkende premie	2.714	2.711
Feitelijke premie	2.714	2.711
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	3.203	3.171
– Opslag in stand houden vereist vermogen	448	444
– Opslag voor uitvoeringskosten	241	211
	3.892	3.826
Hierbij is de opslag voor het bereiken c.q. in stand houden van het vereist eigen vermogen op 1 januari 2017 vastgesteld op 14,0% (op basis van de strategische beleggingsmix). De opslag voor uitvoeringskosten is gelijk aan de directe kosten minus hetgeen beschikbaar is door de vrijval van excassokosten over de uitkeringen.		
De gedempte kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	2.169	2.193
– Opslag in stand houden vereist vermogen	304	307
– Opslag voor uitvoeringskosten	241	211
	2.714	2.711
De feitelijke premie is gelijk aan de gedempte kostendeekkende premie als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	2.169	2.193
– Opslag in stand houden vereist vermogen	304	307
– Opslag voor uitvoeringskosten	241	211
	2.714	2.711
Het fonds maakt gebruik van de wettelijke mogelijkheid de premie te dempen. In de abtn is opgenomen dat de premie wordt gebaseerd op een 120-maands voortschrijdend gemiddelde van de DNB rentetermijnstructuur. De gemiddelde rentetermijnstructuur komt voor het fonds overeen met een vaste rentevoet van 1,43%. De opslag voor het bereiken c.q. in stand houden van het vereist eigen vermogen op 1 januari 2017 is procentueel gelijk aan de opslag bij de kostendeekkende premie. Aangezien er ultimo 2013 geen sprake meer is van een dekkingstekort is de premie met bijdrage aan herstel vanaf 2014 niet meer van toepassing.		

	2017	2016
[9] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	0	0
Overgedragen pensioenverplichtingen	-92	0
	-92	0
[10] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-5.980	-5.716
Partnerpensioen	-1.334	-1.304
Wezenpensioen	-5	-1
Prepensioen	-145	-111
Subtotaal	-7.464	-7.132
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-15	-13
Overlijdensuitkeringen	-18	-19
Overige uitkeringen	0	-5
Subtotaal	-33	-37
Totaal pensioenuitkeringen	-7.497	-7.169
[11] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Wijziging rentecurve	2.528	-16.586
Benodigde intresttoevoeging	476	124
Toevoeging pensioenopbouw	-2.876	-2.845
Overgenomen pensioenverplichtingen	0	0
Overgedragen pensioenverplichtingen	134	0
Toename voorziening toekomstige kosten	-144	-144
Vrijval excassokosten	375	368
Uitkeringen	7.365	7.216
Actuarieel resultaat op sterfte	17	-327
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	-733	311
Actuarieel resultaat op mutaties	-84	-224
Overige wijzigingen actuariële grondslagen/methoden	0	590
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	0	50
	7.058	-11.467

	2017	2016
[12] Herverzekering		
Premies herverzekering	-227	-205
Uitkeringen uit herverzekering	200	411
Winstdeling herverzekering	0	0
	-27	206
[13] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-429	-432
Onafhankelijke accountant:		
– Controle van de jaarrekening	-25	-31
– Andere niet-controleopdrachten	-2	0
Actuaris	-92	-75
Bestuursonkosten en opleidingskosten	-21	-13
Visitatiecommissie	-11	-11
Kosten toezicht	-16	-17
Contributies en bijdragen	-6	-6
Advieskosten	-13	-16
Overige kosten	-1	22
	-616	-579
[14] Overige baten en lasten	107	0
Saldo van baten en lasten	8.691	6.982
	2017	2016
Actuariële analyse van het saldo van baten en lasten		
Beleggingsopbrengsten	10.005	6.799
Premies	-731	-675
Waardeoverdrachten	42	0
Kosten	0	0
Uitkeringen	-132	47
Sterfte	18	-73
Arbeidsongeschiktheid	-534	468
Reguliere mutaties	-84	-224
Toeslagverlening	0	0
Wijziging overlevingstafel	0	0
Overige mutaties technische voorzieningen	0	640
Overige oorzaken	107	0
	8.691	6.982

Risicoparaagraaf

(in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparaagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6, de S8 en de S10. Eind 2016 wordt geen rekening meer gehouden met eventuele additionele risico's. Hieromtrent heeft afstemming plaats gevonden met, bestuur, waarmerkend actuaris en DNB. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2017 (113,7%) en ultimo 2016 (114,0%).

	2017		2016	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	3.106	0,7	2.604	0,6
Aandelen- en vastgoed risico (S2)	20.494	8,5	21.321	8,4
Valutarisico (S3)	9.629	1,5	9.907	1,5
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	7.773	2,4	9.207	2,9
Verzekeringstechnisch risico (S6)	6.049	0,6	6.353	0,6
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	624	0,0	983	0,0
Diversificatie-effect	-18.531		-19.625	
Totaal Vereist eigen vermogen	29.144	13,7%	30.750	14,0%
Beleidsdekkingsgraad		110,4		104,4
Dekkingsgraad		111,9		107,6
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,1		104,0
Strategisch vereiste dekkingsgraad		113,7		114,0
Feitelijk vereiste dekkingsgraad		114,2		114,1

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2017 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een tekort verkeert. In boekjaar 2017 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 110,4%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2016 van 104,4%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 6,0%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 12,1

Duratie van de pensioenverplichtingen 15,9

Voor de vaststelling van het renterisico bij het vereist eigen vermogen worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen. Vervolgens worden beide kasstromen afgezet tegen door DNB bepaalde renteschokken die per looptijd verschillen. Op basis van deze renteschokken kan de impact op de technische voorziening en de impact op alle rentegevoelige beleggingen worden berekend. Overeenkomstig kan een afdekkingspercentage worden berekend. Rentegevoeligheid is één van de belangrijkste factoren bij de bepaling van de (strategische) assetallocatie van de portefeuille.

	Feitelijke verdeling		Strategische verdeling	
	in €	%	in €	%
Impact op technische voorziening voor risico fonds (A)	12.248		12.248	
Impact op de rentegevoelige beleggingen (B)	9.278		9.142	
Renterisico	2.970	0,7	3.106	0,7
Afdekkingspercentage (B/A)		75,8%		74,6%

Derivaten

Het renterisico is afgedekt door middel van rentederivaten. De afloopdata variëren van 2018 tot 2066. Het ongerealiseerd resultaat bedraagt -€ 446. Door deze swaps wordt de duratie van de portefeuille van vastrentende waarden verlengd van 3,4 naar 12,1 jaar.

Met behulp van deze derivaten wordt het strategisch afdekkingspercentage vorm gegeven. Strategisch dekt het fonds volgens het beleggingsmandaat 70% van het renterisico af.

Hoogte buffer

Op basis van de vereist eigen vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het feitelijk renterisico 2.970 (0,7%) en voor het strategisch renterisico 3.106 (0,7%).

Zakelijke waarden risico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en hedgefonds en private equity in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Verdeling aandelen per categorie:</i>				
Niet-beursgenoteerd vastgoed	735	1,0	1.567	2,2
Ontwikkelde markten (Mature markets)	63.429	86,6	62.818	87,6
Opkomende markten (Emerging markets)	9.076	12,4	7.326	10,2
	73.240	100,0	71.711	100,0

Derivaten

Het zakelijke waarden risico wordt niet afgedekt.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch zakelijke waarden risico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk zakelijke waarden risico bedraagt 22.486 (9,6%) en voor het strategisch zakelijke waarden risico 20.494 (8,5%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Onroerende zaken naar valuta voor afdekking met derivaten</i>				
Euro	735	100	1.567	100,0
<i>Onroerende zaken naar valuta na afdekking met derivaten</i>				
Euro	735	100	1.567	100,0
<i>Beleggingsportefeuille naar valuta voor afdekking met derivaten</i>				
Euro	169.535	71,1	152.345	64,3
Amerikaanse dollar	35.223	14,8	35.867	15,1
Britse pound sterling	6.786	2,8	6.080	2,6
Japanse yen	6.244	2,6	8.335	3,5
Overige valuta	20.803	8,7	34.272	14,5
	238.591	100,0	236.899	100,0
<i>Beleggingsportefeuille naar valuta na afdekking met derivaten</i>				
Euro	202.412	84,8	187.344	79,2
Amerikaanse dollar	11.618	4,9	11.466	4,8
Britse pound sterling	2.271	1,0	2.130	0,9
Japanse yen	1.487	0,6	-6.648	-2,8
Overige valuta	20.803	8,7	42.607	17,9
	238.591	100,0	236.899	100,0

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2017:

in miljoenen euro	aankoop transacties	verkoop transacties	Resultaat	Uiterlijke einddatum
US dollar	23.482	-23.282	200	18-1-2018
Britse pound sterling	4.505	-4.561	-56	18-1-2018
Japanse yen	4.755	-4.689	66	18-1-2018
	32.742	-32.532	210	

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valuta risico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valuta risico bedraagt 7.264 (0,8%) en voor het strategisch valuta risico 9.629 (1,5%).

Grondstoffenrisico

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 35%. Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

Rating vastrentende waarden:

	2017		2016	
	€	%	€	%
AAA	33.864	39,0	59.791	40,2
AA	3.088	3,6	41.808	28,1
A	15.121	17,4	11.024	7,4
BBB	15.668	18,0	16.775	11,3
Lager dan BBB	17.665	20,3	17.740	11,9
Geen rating	1.466	1,7	1.563	1,1
	86.872	100,0	148.701	100,0

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Verdeling vastrentende obligaties en fondsen naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd < 1 jaar	5.672	6,5	1.411	0,9
Resterende looptijd <> 5 jaar	25.999	29,9	17.437	11,7
Resterende looptijd >= 5 jaar	55.201	63,6	129.853	87,4
	86.872	100,0	148.701	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 7.837 (2,5%) en voor het strategisch kredietrisico van 7.773 (2,4%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

In verband met het langlevensrisico wordt aanvullend boven het hanteren van de prudente grondslagen, de Voorziening toekomstige sterfteontwikkeling gevormd.

Hoogte buffer

De buffer bedraagt zowel voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico als voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 6.049 (0,6%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd

	2017		2016	
	€	%	€	%
Onroerende zaken				
<i>Verdeling onroerende zaken per sector:</i>				
Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	735	100,0	1.567	100,0
<i>Verdeling onroerende zaken per regio:</i>				
Europa	735	100,0	1.567	100,0
Beleggingsportefeuille				
<i>Verdeling beleggingsportefeuille per regio:</i>				
Europa excl. Groot Brittannië	87.286	36,6	129.752	54,8
Groot Brittannië	7.570	3,2	9.460	4,0
Azië excl. Japan	3.048	1,3	3.290	1,4
Japan	6.319	2,5	8.325	3,5
Noord-Amerika	39.126	16,4	48.665	20,5
Overig	135	0,1	2.394	1,0
Overige beleggingen (derivaten, liquiditeitsposities en overige posten)	78.479	32,9	16.487	7,0
Opkomende markten (emerging markets)	16.628	7,0	18.526	7,8
	238.591	100,0	236.899	100,0
<i>Verdeling aandelenportefeuille per sector:</i>				
Duurzame consumentengoederen	9.072	12,5	8.616	12,3
Niet-duurzame consumentengoederen	7.287	10,1	7.500	10,7
Energie	4.043	5,6	4.302	6,1
Financiële instellingen	13.146	18,1	12.224	17,4
Gezondheidszorg	7.489	10,3	8.400	12,0
Industrie	7.490	10,3	6.928	9,9
Informatie technologie	11.789	16,3	10.303	14,7
Basismaterialen	4.244	5,9	2.565	3,7
Vastgoed	2.091	2,9	2.141	3,1
Telecommunicatie	2.185	3,0	2.831	4,0
Nutsbedrijven	1.872	2,6	1.578	2,2
Overig	1.797	2,5	2.756	3,9
	72.505	100,0	70.144	100,0

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Grote posten: zakelijke waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in zakelijke waarden</i>				
BlackRock msci US Index Fund B	32.504	44,8	16.642	23,7
BlackRock msci Europe Index Fund B	21.897	30,2	10.180	14,5
BlackRock msci Japan Index Fund B	6.245	8,6	8.295	11,8
Aberdeen GL-EMMKT EQTY-AAUSD	4.761	6,6	4.378	6,2
Altis MM Equity Fund Europe	0	0,0	9.514	13,6
Altis MM Equity North America	0	0,0	15.861	22,6
Robeco Emerging Stars-ZEUR	5.230	7,2	4.879	7,0
<i>Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in vastrentende waarden</i>				
Staatsobligaties Nederland	3.490	4,0	22.868	15,4
Staatsobligaties Duitsland	0	0,0	27.115	18,2
Staatsobligaties Frankrijk	0	0,0	18.303	12,3
Staatsobligaties België	0	0,0	10.335	7,0
Staatsobligaties Oostenrijk	0	0,0	11.048	7,4
Standard life-pan European Corporate Bond Fund	24.155	27,8	24.374	16,4
NN Duration Matching Fund	29.698	34,2	–	–
NN Liquid EUR B Cap	4.617	5,3	–	–
IGSF-EMMK LOC CURR DY DB-SEA	6.719	7,7	–	–
BlackRock GIF I EMMK GV-X2HE	5.246	6,0	–	–
Threadneedle-US HI YLD B-IEH	11.923	13,7	–	–
Stone Harbor emerging markets local currency debt fund	0	0,0	11.619	7,8

Er zijn geen discretionaire beleggingen uitgeleend en er zijn geen beleggingen in Koninklijke Theodorus Niemeijer B.V.

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 596 (0,0%) en voor het strategisch actief beheer risico van 624 (0,0%). De tracking error voor aandelen ontwikkelde markten betreft 3,13%. Voor het belang in ontwikkelde markten is de tracking slechts 0,72%. Relatief gezien draagt het actief beheer risico weinig bij aan de totale vereiste dekkingsgraad op basis van de feitelijke verdeling en op basis van de strategische verdeling.

Vastgesteld te Groningen d.d. 8 juni 2018.

Het bestuur

W.J.L. Smink

Y. Faber

R. Viring

E. Tammens

J. Bolhuis

Overige gegevens

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Will Niemeijer te Groningen is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 1.190.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 35.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132.

Met betrekking tot het toeslagbeleid merk ik op dat op basis van de uitkomsten van de haalbaarheidstoets het fonds de aankomende jaren weliswaar haar toeslagambitie te kunnen waarmaken, maar dat op korte termijn de mogelijkheden om toeslagen te kunnen geven waarschijnlijk beperkt zullen zijn.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, maar tenminste gelijk aan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 8 juni 2018

drs J.L.A. Schilder AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Aan: het bestuur van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds (hierna ook: "het pensioenfonds") te Groningen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds op 31 december 2017 en van de staat van baten en lasten over 2017 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2017;
2. de staat van baten en lasten over 2017; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Will Niemeijer Pensioenfonds zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1,1 miljoen. De materialiteit is vastgesteld op basis van een percentage van 0,5% van de som van het stichtingskapitaal, de reserves en de technische voorzieningen. Wij hebben voor deze grondslag gekozen gelet op het feit dat deze relevant is voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan hen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 35.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
Waardering van beleggingen	
<p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en bestaan naast beursgenoteerde effecten uit belangen in beleggingsfondsen en derivaten.</p> <p>In de toelichting behorende tot de jaarrekening heeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet.</p> <p>De waardering van de beleggingen is (deels) gebaseerd op modellen en bevat subjectieve elementen.</p>	<p>Onze controlewerkzaamheden omvatten onder andere het:</p> <ul style="list-style-type: none">– Beoordelen van de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen ten aanzien van vermogensbeheer. Voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening hebben wij gebruikgemaakt van de ontvangen ISAE 3402 type II rapportage van de service-organisatie;– Toetsen van de waardering van de beleggingen gebaseerd op genoteerde marktprijzen of op een door de vermogensbeheerder gehanteerd waarderingsmodel met gebruikmaking van een waarderingspecialist;– Toetsen of de in de jaarrekening opgenomen toelichting adequaat is in de context van het van toepassing zijnde stelsel van financiële verslaggeving.
Waardering van de technische voorzieningen	
<p>De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds, zijn gevormd ter dekking van de belangrijkste verplichtingen van het pensioenfonds.</p> <p>In de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer.</p>	<p>Bij de vaststelling van de adequate waardering, waaronder de toereikendheid van deze voorziening, hebben wij gebruik gemaakt van de uitkomsten van de werkzaamheden van de certificerend actuaire. Om dit te kunnen doen hebben wij onder andere instructies gegeven aan de certificerend actuaire en zijn de bevindingen en het certificeringsrapport door ons met hem besproken.</p>

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
	<p>Door ons is tevens nagegaan of:</p> <ul style="list-style-type: none"> – de administratieve basisgegevens van deelnemers, slapers en pensioengerechtigden, die door de certificerend actuaaris worden gehanteerd bij het certificeren van de actuariële berekening van de technische voorziening voor pensioenverplichting, in alle van materieel belang zijnde aspecten juist, volledig en in overeenstemming met de pensioenregelingen door de uitvoeringsorganisatie zijn opgesteld; – de toegepaste methodiek ter bepaling van de voorziening aanvaardbaar is, gegeven de karakteristieken van de verzekerde risico's; – de door het bestuur gebruikte aannames en schattingen in overeenstemming zijn met de gekozen actuariële grondslagen, voldoende zijn onderbouwd en juist zijn toegepast; – de interne beheersing met betrekking tot mutatieverwerking in de pensioenadministratie is geborgd.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie bestaande uit het voorwoord, het bestuursverslag en de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur met betrekking tot de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn

gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Rotterdam, 8 juni 2018

Mazars Accountants N.V.

Origineel getekend door: drs. C.A. Harteveld RA